

ר' יואל ב"ר דוד קצנלבוויגן

אחיו הגדול ר' אברהם אבי ר' יוסף ואבי ר' אריה לייב רבני בריסק, ושניהם בנו של ר' דוד אב"ד קיידן בליטא, בנו של ר' יחזקאל אב"ד אה"ו הכנסת יחזקאל. נשא את יארע בת רח"כ מלבוב שהשיב לו: יו"ד, כג, כד. רבה של שיניבה ויריטשוב. בנו ר' דב בריש מילא את מקומו בשיניבה, והביא לדפוס בתקמ"ו את ספר מים יחזקאל של זקנו. בטעות נמסר שספריו הם אהל משה, זולקייב תקי"ד, ואסיפת יהודה, פפר"מ תקכ"ג, ולמעשה הם של אחרים.

ר' מאיר דאריש קצנלבוויגן

נקרא ר' מאיר ר' ישראל'ס, אולי על שם אביו. דומ"ץ היבניב אצל הרבנים רא"ל הורשובסקי ור"א רוקח. מסתפק במועט, ולהשלמת הכנסתו לימד צעירים הלכות, גפ"ת ויו"ד. הורה לתלמידיו חכמת התשובות מן הגמרא, וכתביבת מכתבים. למד כל יום עד שעה מאוחרת בקלוז'ה הסמוך לביתו, ובזקנתו נחלשה ראינתו. תמיד במצב רוח טוב, ומפזם פזמונים.

הייבניב, 81, 137-139.

ר' משה נפתלי ב"ר אברהם קצנלבוויגן

בנו של ר' אברהם המכונה החסיד אב"ד טירספולי ושירלובצה, ב"ר יואל אב"ד קמירובקה, ב"ר אברהם אב"ד סלוצק וברייסק דליטא רבו של הגר"א, ב"ר דוד אב"ד קיידן בנו של הכנסת יחזקאל. אב"ד קרשוב ואח"כ טרניגרד, בה נפטר ביום י"ג ניסן תרכ"ז. בתו זו ר' אריה לייב טייכר שמילא את מקומו ברבנות טרניגרד.

תשובות אליו: מח', דב"ח, ח"ב, יו"ד, קל, אה"ע, קנז בתרכ"ג-תרכ"ה; נפש חיה, לר' משה: שו"מ, תליתאה, ח"א, רכג.

ר' פנחס קצנלבוויגן

אב"ד קרקוביץ, ועבר לרבנות לבוב (פנקס, ח"ב, 492).

קרא

ר' דב בר. בנו של החסיד ר' שמואל מסקאלא. מרפיס בצפת סביב תרכ"ה (קטלוג תערוכת 400 שנה לרפוס בא"י).

ר' דוד ראה לפי: קרו

ר' מאיר קרא

נכדו של רצ"ה אב"ד בוטשאטש (בן בנו ר' יחיאל איכל?); וגר שם. בתרכ"ב לערך נתקבל כאב"ד טויסט

בה כיהן שנים רבות. במנויי תפארת למשה תרכ"ג, ודרש משה אוסטרר תרל"ב.

תשובות אליו: ארץ צבי, או"ח, כד, חו"מ, כג; בית שלמה, יו"ד, ח"א, יט, ח"ב, יט בתרכ"א; דב"ח, ח"ב, יו"ד, עו; הרי בשמים, ח"א, נו בתרל"ג; חסל"ת, יו"ד, כז, מג בתר"ט-תרכ"א; טו"ט"ד, תליתאה, ח"ב, פה; מהרי"א הלוי, ח"ב, קכ בתרל"ו; שו"מ, קמא, ח"א, קסא, תליתאה, ח"ב, קכג, ח"ג, קי, קכה, רביעאה, ח"ג, קכט, חמישאה, יא בתר"ט-תרכ"א לבוצץ.

ר' צבי הירש ב"ר יעקב קרא

מבוטשאטש (ת"ק — תקע"ד)

נולד בשנת ת"ק לאביו ר' יעקב. בהקדמת וריוזתא דאברהם נמסר שאביו ר' יחיאל, ואחיו ר' ארון חסיד מסקאלע. תלמיד הגאונים ר' משה צבי הירש הלר אב"ד בקשביץ (הקדמת גאון צבי קדשים). ור' יצחק שור אב"ד גוודיץ (נט"ש, עב). רבה של בוטשאטש מלפני תקל"ח. הקהילה בנתה לו ליד ביהכ"נ הגדול בית בן שני חדרים, מטבח וסוכה. כשפנו אליו כל יום בשאלות הלכה, היה יוצא החוצה לטייל כדי להרהר בדבר, וראשי הקהל התקינו אבנים מרובעות בדרך חידושיהם, ופעמים התפלל עמם מנחה, כי לא גמרו להתפלל. כשר"מ איגרא עבר בתקנ"ד לפרשבורג, אמר לרבני הגליל שבאו להיפרד ממנו, שמניח כאן את רצ"ה שהוא בעל הוראה מופלג, ואליו ידרשו. בקי גדול במנהגי אשכנזי לבל ישנו מהם. פנו אליו במיוחד בעניני היתר עגונות. היתה לו מחלוקת עם רמ"פ הלר מזביריז בענין עיבוד עורות לס"ת, וחתנו ר' אברהם דוד ואהרמן הדע"ק שמילא אחריו את מקומו ברבנות בוטשאטש והביא בספריו הרבה מחידושו בהלכה ובאגדה, ציוה לבנו שלא יעלה לס"ת שזקנו פסל. עוד חתן: הנגיד ר' יצחק, אבי לאה שבהיתר עיגונה מבעלה רד"צ מקסנטין טרח בסי' פב. נכדיו גם ר' מאיר קרא אב"ד טויסט, ויוסף נדלר שחתם מצפת בארץ הצבי, 184/5. נפטר ביום ח' שבט תקע"ד.

נטע שעשועים, שו"ת בד"ח שו"ע, זולקייב, דפוס ר' מאיר זאב מאיר האפער, תקפ"ט, פד ד', צג סי' (כ"ח כפול). ד"צ בברוקלין, דפוס אדיסון, (תשכ"ז), כשמעבר לשער רשימת ספרי המו"ל ישראל זאב וולף. המסכימים: הישועו"י (השאיר אחריו ברכה כמה חיבורים יקרים... לא נאמרה בו מיתה, כי הניח בן יקיר... אקבל הספר בעד מחיר הקצוב, סך שני רייניש מעות צוואנציגר); החו"ד (מכירו הייתי לשעבר בעודו בחיים חיותו, ואת שיחו ופולפולו כי נעים, ועתה הוספתי להביט אל מראה אור נערב, תעלומות חכמת תורתו); ראז"מ (זימנא בתר זימנא הוי לי פתחון פה עמו בדברים שבע"פ ושככתב... מובטחני בזה כי רבים ישתו בצמא את דבריו, וימתקו להם רגבי נחלי דבש וחמאה). חתנו הדע"ק מצרף אזהרה מתק"ף לתיקון

חמישה מכשולים מצויים בהלכות מעקה, חופה, פסח (נגד היתרו של המקור חיים למכור הבהמות לפסח. ראז"מ הסכים עמו), טבילה ומילה. ההסכמות והאזהרות נדפסו כנראה מאוחר יותר בנפרד. בהקדמת בנו המעתיק והמלבה"ד ר' יחיאל איכל מספר על הקשיים בסידור הכתבים, ועל אבידת כמה תשובות ובפרט באגדה, ומציג גריגרים אחדים ששמע מאביו.

מחוץ לגליציה השיב אל: אטוק מהלוב — הרב מרדכי (סה, נוכר); זוואניץ — הרב אהרן (עו, עט); טריטשין — הרב מרדכי והבד"ץ בתקניו: רא"ל ברצ"ה, ר' יונתן פלק ב"ר מאיר, ר' מתתיהו ב"ר חיים סג"ל (נח, נט); מצויב — ר' פישל דומ"ץ (נט, נוכר); ניאמץ — הרב שמואל (סד); קשינב; קסנטין ישן — מח' הרב יוסף בתקס"ב (לו, פב); קמניץ — הרב ישראל וגיסו הרב אליעזר ליפמן (עה); קראסנע — הרב (פח, כמ"כ השיב אל ר' אליקים צל (לא); ר' זאב וולף (לד); הרב משה (לה); ר' שמואל שמלקא בקהילה בה גר מח' ר' אהרן (יו); לסופר בוצץ (כה). רמ"ל מססוב כתב אליו, לבקשו שיטפל בהיתר העגונה מהודרו"ב (עט). תשובות אליו: מח', בית אפרים, אה"ע, ח"א, לח, חו"מ, כח בתקס"ב; ספר יהושע, (כג), עד-עו, (עה, פב), קא; ישועו"י, סי' קנט, ס"ק מ; תועפות רא"מ, חו"מ, ז; תשובות ר"י מליטא, ס. מליצי אש, ג, שבט, טו; טל אורות, ח"א, 358/9; בוטשאטש, 51, 61; עיר ומלואה, 441-445.

קרבן

ר' שלום הלוי

חזן בכרודי. שימש אצל ש"ב רבי אלימלך רובין מיברוב. הוציא לאור מהדורת דרכי ישרים בארטפעלד תר"ע, וכן ספר שירה לחיים בו כתב שהוא נכד רבי איכל מסקול דודו של השר, ומצד אביו נכד ר' שמעון (שמיליכעל) מבראד שראהו בלבוש זהב בגן עדן. עלה לירושלים אחרי שהשיא את ילדיו. נפטר מרעב במלה"ע א', ונטמן בהר הזיתים. בנו ר' עובדיה נשא את מינדל רוטהנדלר אם ילדיו, וכשנפטרה צעירה נשא את רייזל רמרו. עבר לבודפשט, וממנה למנצסטר. מעולם לא הרים את ראשו מהגמרא, ואשתו פירנסתו ממכולת. רק בעת דוחק גדול, הלך לעבוד בבית חרושת של דודו גרוסקופף. דודתו גם ביילטשא מאשער. בניו ר' ישראל ור' משה נשארו באירופה ונספו הי"ד. שרד בנו ר' אברהם חיים שנולד במגרוב לפני מלה"ע א', ועבר עמו מבודפשט למנצסטר. בגיל י"ז בא ללונדון, ללמוד בישיבת עץ חיים אצל ר' אליהו לופיאן. נשא את בתו של רמ"מ גמזו, ועבר לעיר דונידין שבאי הדרומי של ניו זילנד כש"ץ שו"ב ומלמד. בפרוץ מלה"ע ב' חזר ללונדון, ושימש בכמה קהילות בסביבה. בתשי"ז עבר לכהן בניירובי שבקניה, וכשפרצו המהומות נגד הלכנים, נתקבל לסטרנד שליך קייפטאון בדרום אפריקה, וכיהן בה כ"ה שנה. החזיר יהדות כדור הצעיר, ולחם בבורות ובבערות. עלה בתשל"ח

עלנבוויגן ב"ר חיים שלמה קצנלבוויגן מלובלין: ספר חבל הכסף, ברוקלין, מוינעשטר, תרצ"ז. יחוסה מפורט גם בספרים דעת קדושים, אבות עטרה לבנים, בראש שו"ת פני יצחק תרס"ה, לא נותקה לפי המפתח, ועוד. ר' יחזקאל אב"ד אה"ו מחבר שו"ת כנסת יחזקאל (עליו: מרגליות, ג, 835) היה בנו של ר' אברהם, ב"ר יעקב מלבוב אב"ד פיורדא, ב"ר אברהם אשכנזי ק"ב אב"ד למברג, ב"ר יואל ב"ר משה אשכנזי מניישטטל, חתן ר' שמואל יהודה אב"ד ונציה, בנו של המהר"ם פדואה. ר' יואל אבי משפחת ק"ב שהתיחסו למהר"ם פדואה מצד האם. כשנתעצמו בדין עם הנכדים מצד האב, יצא הפסק שיחתמו בצורת קצנלבוויגן, ורק ברבות הימים נשתקע הדבר.

ר' אברהם יהושע השל ב"ר מרדכי קצנלבוויגן

מטלוסט (תק"ף — תרנ"ד)

בנו של ר' מרדכי ב"ר יוסף מאוסטיליה, בנו של רבי מרדכי מנשכין שהעניק לבניו את שם משפחתם של זקניו, לבכור ק"ב ולשני שפירא. נשא את חנה בתם של ר' ישראל ב"ר מרדכי מקרמניץ בנו של המגיד מזלוטשוב, וזו הניח בת רבי חיים מקוסוב שחיבבו מאוד. שנים רבות רבה של טלוסט. נפטר ביום ט' ניסן תרנ"ד, ונספד בשו"ת הד"ר, ח"ב, כח. ילדיו: א. ר' חיים; ב. שינדל זו' ר' פנחס חדרוב שמילא את מקומו ברבנות טלוסט; ג. זו' ר' נפתלי ה"ש אב"ד קשנוב; ד. זו' רמ"מ קנר מסנוק.

תשובות אליו: מח', אבני צדק (ט"ב), יו"ד, ק (על רבנות יגולניצה); בית שלמה, יו"ד, ח"א, מו, ח"ב, צח, חו"מ, מט בתרכ"א-תרכ"ב; מח', דב"ח, ח"ב, או"ח, כג, יו"ד, לה, קיג, אה"ע, קכג בתרכ"א; מהרי"א הלוי, ח"א, קפז בתר"ל; שו"מ, תנינא, ח"ד, קלא, תליתאה, ח"א, קלו, קעט, ר"ש ויו"ד, ח"א, דף יב ע"ב בתרכ"א. נזכר בצור יעקב, ח"א, תש"ו, בסוף ההקדמה. טלוסט, 35, 239.

ר' אהרן ב"ר צבי קצנלבוויגן

מבלו (תק"ל — תקע"ז)

בנו של ר' צבי ממשפחת הכנסת יחזקאל. גאון קדוש, ונקרא בפי כל ר' אהרן משיח. מחסידי החוזה מלובלין. גר בבלז בבית קטן בשפל גגים, והתמיד שנים מבלי לשוח שיחת חולין. מקובל, מוכיח את הבאים אליו, משתדל בטובת ישראל, חשוכי בנים נושעו על ידו, ונמסר שהיה לו גילוי אליהו. לא רצה לקבל את הרבנות בעיר, ורק אחרי הפצרות רבות נתרצה. נפטר פתאומית בקיצור ימים ביום ג' ב' תשרי תקע"ז, ויש נוסח מצבתו בשבחים פליאים.

ארמור"י בלו, ח"א, ל-לא; פנקס, ח"ב, 118; יהושע מונרשיין, המחנה החרדי, עשיית תשמי"ה, 17, עם חלק מהספרו בכתובים של המהרש"ק שהיה אז בראווא הסמוכה.

ר' משולם ב"ר שמשון איגרא מטיסמניץ (תק"י-תקס"ב)

נולד בשנת תק"י (וי"א תקי"ב) לאביו ר' שמשון מנגידי בוצץ שנפטר בשנת תקכ"ד, ולאמו רייזל בת הרב נח אפרים פישל אב"ד קולומיאה. חונן בכשרונות מזהירים, ומילדותו נודע כראש חריפי דורו. נתגדל בקולומיאה בבית זקנו. בהיותו בגיל שש הציץ הבעש"ט בפניו, ואמר לאביו שיש לו נשמה חדשה שלא היתה ממכה דורות. כבר אז ידע את כל הפני יהושע בעל פה. בגיל תשע דרש בבית הכנסת הגדול בברודי, וניצח את הרב דשם בויכוח הילכתי. בגיל עשר ידע לחשוב את כל מחלוקות רש"י ותוספות בש"ס. בגיל י"א היה יכול למנות את המקומות הבודדים בש"ך, בהם הוא מחדש חידושים משלו. בגיל י"ג נשא את מיכלי בת הגביר ר' שמואל ביק מברודי, ומשלא יכלה לשאת חיי קדושה ופרישות כשלו גרש אותה, ונשא בתקכ"ח את רבקה אסתר בת הרב יצחק הורביץ אב"ד ברודי והמבורג. על תלמידיו בברודי נמנו הרב מרדכי בנט (כעבור שנים רבות עשה משתה כשעמד על סוף דעתו של רבו באיזה ענין), ורבי נפתלי מרופשיץ (אמר שמי שקורא לו ר' משולם, ולא הרבי ר' משולם, עובר בעשה).

בשנת תקכ"ז בהיותו בן שבע עשרה נתקבל כאב"ד מהוז סטיניסלב. את מושבו קבע בעיר טיסמניץ, ועל שמה נקרא. היא היתה אז עיר של חכמים וסופרים, ונתפנה בה כסאו של הרב אלעזר סג"ל. בזמן ר' משולם נבנה שם בית הכנסת המפואר. על תלמידיו בטיסמניץ נמנו: בעל קצות החושן (בקש ממנו הסכמה לספרו), החוות דעת (קרא לרבו רבנו תם. לא הדפיס בספריו רק חידושים שנשאו חן בעיני רבו), רא"ל הורביץ מסטיניסלב, הפרי תבואה, הרב נתן נטע קליצר מפודהייץ, הרב משה מינץ מאובן ישן, ר' נחמיה אב"ד ססוב, ש"ב ר' נפתלי הרץ הכהן קנטשווגר מטיסמניץ, ר' יעקב הירש הכהן קנר ממוהלווב, דייני בוצץ ר' יוקב ור' שמריה (עיר ומלואה, 206), ועוד. י"א שגם הברוך טעם היה תלמידו, וכנראה שאין זה נכון. כעבור עשרים

שנה לכהונתו שם, צצו סיבות שגרמו לעזיבתו את המקום. התחילו לקחת צעירים לצבא אוס-טריה, וראשי הקהל שלחו את הילדים העניים במקומם של העשירים. אע"פ שהיה מתנגד חריף לחסידות נהרו החסידים בכבודו, כי כך צינה להם רבי קופל חסיד מתלמידי הבעש"ט, שגר בטיסמניץ. ברם משנפטר ר' קופל ביום ט"ו אלול תקמ"ז, החלו החסידים להקל בכבודו של ר' משולם. הוא שנא את החדשות שהנהיגו בכך שחילקו את בית המדרש במחיצה לשנים, ולשחיטה השתמשו בסכינים מלוטשים. בזמן ביקורו של רבי משולם פיביש הלך בעיר, לא המתין בטעות עד שהרב יסיים את שמונה עשרה כהרגלו תמיד. ר' משולם סלד מהמחלוקת שפרצה במקום בשל כך בין החסידים והמתנגדים. אז נענה להצעת הרבנות של פרשבורג, על מקומו של מהר"ם ברבי שנפטר בתקמ"ט. בחורף תקנ"ד עבר לשם, ומספרים על קפיצת הדרך שהיתה לו. בין תלמידיו שם: הרב מאיר לנדסברג מפזינג הסמוכה, הרב אברהם פר"ש אב"ד קאמארן, הרב מרדכי דוד אב"ד יעניקא, הרב הירש קוניץ אב"ד בעלעד, הרב יוסף יוזפא אב"ד השני של אוברווישא, והרב יצחק משה פרליס. החתם סופר ביקר אצלו, ונתקבל בכבוד רב. על קושיא אחת ששאל, נענה על אתר בשלושים ושישה תירוצים חריפים. הוא מזכיר את הביקור בשו"ת חת"ס, אה"ע, ח"ב, יא. בהספד שנדפס בדרשו" תיו, אמר עליו שהיו זרועותיו כשני ספרי תורה. בהונגריה התפעלו במיוחד מצדקותו הרבה של ר' משולם. לא נהנה כלל מהעולם הזה, ולא שמע קול נגינה. תפילתו היתה באימה וביראה, מתחיל בפינה אחת ומסיים בפינה אחרת. כל גופו הזדעזע בשעה שאמר איוו ברכה באימה, ובמיוחד בשעת נפילת אפים. כשהוצעה לו רבנות פראג אחרי הגו"ב, סרב לקבלה. בשנת תקנ"ט חלה מאד, והוסיפו לו שם משה. נפטר ביום י"ח תשרי תקס"ב. נספד בכל תפוצות ישראל, והספרו של רבי ישראל נחמן אשכנזי נדפס בספרו פקודת המלך חלק שני. זכרו נערץ גם בדורות הבאים. עד ימינו נהגו זקני תורה בבוט"ש שטשטש לעמוד על רגליהם כשהזכירו קושיא

משמו, דבר שלא נהגו עם חכמים אחרים. בנו יחידו היה הרב יצחק אליהו, ובתו היחידה שרה חוואליש אשת ר' צבי הירש מנדלסבורג. בנה יחידה היה הגביר ר' משולם, וכן נולדו לה כמה בנות. לתולדותיו של ר' משולם נתחבר ספר גרם המעלות ע"י הרב שבח קנעביל. נדפס בלבוב תרע"ד ובוניא תרפ"א, וצולם בירושלים. ההס"כמות הן מרא"ב קלוגר, הרב יוסף הגר מטיס"מניץ, הרב אהרן לוי, רי"א קמלהאר, רצ"י מיכלזון, ר' יצחק זליג גרוגמן אב"ד הנובר, ור' אברהם סגל איטינגא.

הניח כעשרת אלפים גליונות חידושים שרובם אבדו, ויש ששמו בכליהם והדפיסו על שמם. היה בהם חיבור גדול על הרמב"ם לתרץ אלף וארבע מאות הלכות שלו שנתקשו בהם, חידושי שים על רוב מסכתות הש"ס, שאלות ותשובות, דרושי אגדה ומוסר, ותקנות רבות שתיקן. כמה מתשובותיו משנת תקמ"ו אל הרב יוסף מו"ץ ניונוב ואב"ד מריאמפול נדפסו בטשרנוביץ תרכ"ב, ע"י הרב ישראל נתן אלטר ברוקשטיין, ובהוספות רבות בלבוב תרכ"ג. נינו רבי אברהם יוסף איגרא - עם אביו - טרח בסידור כתביו לדפוס. בשנת תרל"ג הדפיס בלמברג ספר איגרא דמה, בר"ת: הרב ר' משולם, חלק ראשון, ובו חידושים על סדר מועד ונשים, ושלושים שו"ת. את שם הספר קבע רי"ש נתנוון, ובהסכמתו כתב שרבי אלכסנדר סגדר מרגליות אמר, שהיה יכול לעצור כח בהלכה גם נגד רבי יהונתן אייבשיץ, אך לא נגד רבי משולם. מסכימים נוספים: רבי חיים מצאנו שאמר שעד מחצית הספר הוא כבר יכול להשיג; רבי חיים אלעזר וקס; רבני וורשא. חלק שני על סדר נזיקין וקדשים נדפס בלבוב תרל"ט ונגנו. בשנת תרמ"ה נדפס בווארשא ע"י הנכד ר' משולם מנדלסבורג בתוספת מרובה על העיקר, ספר חידושי רבינו משולם איגרא, וכן השאלות ותשובות. מהדורה חדשה עם הוספות נדפסה במונקאטש תרע"ד. שני הספרים צולמו מחדש בירושלים תשכ"ח ע"י הרב ישראל יעקב קלפהולץ. בסוף החידושים צרף את תולדות המחבר, והדפיסם גם בספרו תולדות גדולי ישראל, ח"א.

בתשובותיו שנדפסו מצויות תשובות אל מחוץ לנליציה לערים: איטינגא - בן דודתו ר' פנחס ב"ר יעקב (י"ד, כה); וינוצא - לבית הדין בתקנ"א (אה"ע, א); טשרנוביץ - לרבי חיים ובית דינו בתק"ן (אה"ע, יב, לא); סטנוב - לגיסו הרב מרדכי ב"ר יהודה ליב סג"ל (אה"ע, מ); סרוד - הרב יוסף דומ"ץ בתק"ן (אה"ע, מו); קאלוב - לבית הדין בתק"ן ובראשו הרב יעקב יצחק אייזיק טויב (אה"ע, יז).

בתשובותיו נדפסו, הלכות קבועות במכירת חמץ, ואח"כ בהגדות של פסח שבחא דמרא של ר' משולם ישכר הורביץ, ווארשא תר"ן ותרע"ג. תשובותו מתקנ"ח בדיני ספק ספיקא, נדפסה בספר מנחת יהודא (בומבך), ח"ב, דף לב. תשובות אליו: ישמח משה, בסוף; סידורו של שבת, בראש ח"ב בתארים מופלגים; תשובות הרא"ם, י"ז, טו. רה"צ תאומים, זכרון לראשונים, 52-55-58; דור דעה, גאונים, קו-קט; רצ"ה הורביץ, אשכול, ב, 143, כתבי הגאונים, 20, 101-115, לקורות, 155; אבני בית היוצר, מד-מח. מליצי אש, ב, תשרי, ס-סב. ש"י עגנון, עיר ומלואה, 197; שלמה בלוגר, ספר טיסמניץ, 44-49, 171-174.

איזלנד

ר' יעקב (ינקל)

מו"ץ בפשצ'לוב, ותשובה אליו בשו"ת מהרש"ם, ח"ג, יד. משפחתו מרדומישל, וממנה יצא הסופר ראובן. ספר דרומישל, 830.

איזן

ר' אביגדור ב"ר פנחס איזן מווריש (תק"ף-תר"ם)

היה כנראה בנו של ר' פנחס אב"ד וואריש, ומלא שם את מקומו. נשא את בתו של הרב יצחק לנגר אב"ד טרטקוב. בנו: ר' חיים אב"ד סוירז.

ר' אברהם ב"ר חיים איזן מפודהייץ (תר"ם-תש"ג)

בנו של הרב חיים אב"ד סוירז. כהן כראב"ד

משמאל לימין: ר"א איזן, גיסו רי"י וייסבלום מחיפה, מלונז, ר' לייביש מרל ממודהייץ

קפ"ה דגנוגה דוכרחה לומר כפי רבים שפיר מהני אמחלה :

(ו) **וברך** אחר אמרתי לתרן דברי הרמב"ם וכו' יהורן קושיית הכוס' במסכת ב"ב דף קל"ד ע"ב ד"ה למפרע חומא דמאי קמ"ל פשיטא דא"כ לומר למפרע גרשתי אבתי כו' דלעולם יחפה על כה אחוהו יו"ט. דלכאורה קשה דאמרינן באבא שאמר נחמדשתי לריבה אמחלה, וכו' מבואר ביו"ד סי' א', דעד אחר שאמר על הכוחו ששחט שלא כהוגן דהעד עלמו מוהר מכלן ולהבא. משום דלא שויה אנפשי' החיוב דאסורה. ופירשו המפורשים משום דיכול לחזור בו. דהא יכול להסכים טענה ע"י חבובה. ולא אכרו העד על עלמו שנלמא, וא"כ באשם איש נמי הו' יכולה להיות מותר לשוק ע"י גירושין. וא"כ תהא יכולה לחזור בלא אמחלה:

(ז) **אך** יש לתרן דכנס איתא בספר פני יהושע בקידושין דף ס"ד עיי"ש שהאריך וסורף דבריו דהא דבעינן למילף מקרא דהאב נאמן לאסור את בנו היינו חס נח לאסורה לקרוביו, אבל לאסורה לעלמא ודאי נאמן מסבאל דהא יש לו מגו דבידו לקדשה עכ"פ לכוס אדם למנוול כו' וכוודאי דהאשם ענמה נמי נאמנה מטעם מגו, ולא בעינן עעמא דשויתא החיוב דאסורה, וכי דלא שייך עעמא דהחיוב דאסורה [אפ"ה] נאמנה, כי כידי דאמרינן גבי אב אפי' אי לא הו' גמרינן מקרא :

ורפי זה דברי הרמב"ם על כן, דהא דאמרינן גבי כהן דלוקה היינו משום דשויה אנפשי' החיוב דאסורה, אבל גבי קדושין לא שייך האו עעמא כדלעיל מאי אמרנא הו' נאמנה מטעם מגו, ז"ל דמטעם מגו אינה נכרנה דהא אמרינן דאינה נכרנה על פי אבי' אע"ג דיס לו מגו :

(ח) **ועתה** נבוא לתרן קושיית הכוס', דהנה לאמר טעם לשבח, דאמאי יהא נאמן למפרע משום דכיון דנאמן מכלן ולהבא מטעם הרי הוא בחזקת גרובה לפנינו, וא"כ כו' כבעל נאמן מטעם ע"א, דהא דאין ע"א נאמן היינו מטעם חזקה אבה איש, וכאן הו' בחזקת גרובה, ועיין בחוס' בנייתין דף י"ז (ב) מבואר דברי גרובה לפיך וחזקה לדיקת מרעא לחזקה אשם איש :

והנה באסיפת זקנים במסכת כהונות כתב דהא דאמרינן בתרי ותרי תא נשאלת תלא ולא אמרינן דכיון דבאו עדים ואמרו מה וכו' חסירו ב"ד תיקום בחזקת פנוי'. משום דלא עדיפא החזקה דאחיה מכה עדים מאמירתם העדים והו' החזקה גופה כמו עדים. ומש"ה שפיר הו' תרי ותרי :

מועתה נבא לבאר ולהרן קושיית הכוס' דהנה. לכאורה קשה דהכי נאמר דיתפש על ב"א בעט שאין בו זמן, הו' קיי"ל דכל מקבלי התראה בעינן שיחר עמנו למוחה. וכוודאי האשם הזאת הו' חסיר שזינחה חמת בעלה ולא גירשה דהא אמרנא ע"מ כן אי עושה. אבל לפי דבריו דלעיל אחי שפיר דלא שייך שויה אנפשי' החיוב דאסורה משום דיס לה היתר על

ידי גירושין אע"ג דמתימנה מטעם מגו אבל מ"מ אינה נכרנה ע"י מגו :

(ט) **לפי"ן** אן נמי נאמר דהכי דמתימנא כבעל למפרע. והיינו מטעם דברי גרובה לפיך. והא גופא דמחוקין לה בחזקה היינו מטעם מגו וכוודא דחזקה הרי גרובה לא הו' רק כמו מגו. וא"כ ככאן דקיבלה ההתראה. ומטעם מגו הו' בחזקה אשם איש. ומטעם מגו דבעל בעינן לאפוקי מחזקה אשם איש, וכו' כמו תרי להדי הרי ואוקמא בחזקה אשם איש ומחורן קושיית הכוס' :

וא"ל דהא כחכחי לעיל דנאמנה מטעם מגו, והכא נמי תהא נאמנה לחזור בה, מגו דאי בעי אמרנא מה בעלה. ז"ל דלא אמרינן מגו כס"ג דלריכין לומר ששקר אמרנא קודם. יעויין בש"ך סי' פ"ג (ג) :

(י) **והנה** האמחלה שאמרה שלא הקפידה לומר גרשני. לכאורה זאה האמחלה גרועה היא. אמנם לפי מה דקיי"ל דהכי דשחק לפני ב"ד יכול לחזור ולטעון וכמ"ס ש"ך כ"ס' פ"א (ד) ולא מטעם אמחלה, דהא קיי"ל דבמזמן לא מהני אמחלה כמבואר באש"כ סי' קט"ו סעיף ע"ג כ"ס'. וא"כ מוכח דשחיקה לא הו' כמו כוודא. וא"כ ככאן דאחיק למיכרה ממנה דלא אמרנא גרשני הו' כשחיקה ושחיקה לא הו' כוודא, וא"כ יכולה לחזור אפילו לא הו' האמחלה. רק אחלה גרוע. ומכ"ס דהא יש לה מגו דמה בעלי ולהד מ"ד מהני מגו אע"ג שרריכין לומר ששקר אמרנא מקודם. אכן אם האשם אמרנא בפירוש שיבקכו את בעלה. תהוי אמחלה זאה גרועה :

וכן איהא כחשונה כה"ג גבי קידושין דהא לא טענה מחלה להד"מ אלא ששחקה ואח"כ טענה שרחה לשחוק נאמנה (ס) :

(יא) **דא"ל** הו' דכחב הרמב"ם דאשם שאמרת אמרנא לאחר שכבר עברה. וכשיעית הכוס' דכיון דהוא יודע דמחמתה יודע לא הו' התראה ספק. וכי דא בחוס' דפסחים דף ס"ג ע"ב ד"ה התראה ספק לא שמיס בו. דז"ל דהא הרמב"ם הו' דאי דליו מקידושין (ו) דשם לדיעה דכ"ל דהא אמר אב נכרנה ע"י, ומודה דהא אמרנא נחמדשתי לא נכרנה, וכנה באב הו' ע"כ הפירוש דהא האב אומר מקודם המעשה דהא"ה לאהר המעשה, הו' הו' התראה ספק, וכמ"ס בספר פני יהושע וא"כ ע"כ הו' הפירוש דהא אמרנא מקודם גס כן אינה נכרנה :

(יב) **והא** באמת יהא איך שיהא לכאורה קשה עמ"ס המ"מ דבניס הו' ספק חללים, דהא איתא ביבמות דף מ"ז ע"א דנאמן לפסול את עלמו ואינו נאמן לפסול בניס, ומקשה ה"ס מיכיר והירן ר"כ בר יצחק דלדברין נכרי כו', וא"כ ככאן לטעין חללים כוודאי נאמן כמו דנאמן זה בני ממור, וא"כ להו זעה הלל ודאי דאפי' אומר אחר כך [איפכא] וי"ל דיכיר הו' דכין כמו דנאמן האב לומר קדשתי בתי ואפ"ה אין סוקלין, ה"כ אין כ"מ לספק [או ודאי] רק ללקוח ואין לוקין על ידו : [ע"כ סיום תשובתו הרמב"ם, ומכלן והלאה אלני אבר מלאחי כחב בכי"ק על נייר מיוחד ואראה ששייך לפלפלו דלעיל, ופסח ואמר :

דכיון
הג"ה ה"ה
(ב) ד"ה משום ב"א כו' (ג) כ"ל דל"ל ובסמ"ע סי' פ"ג (ד) סעיף ז' ס"ק י"ז (ה) כבי"ק כתב רבינו למאי דלוקין כשחטנו מולעיל (ו) דף ס"ג ע"ב :

רבינו להחזקה אחי מטעם מגו לא עדיפא ממנו. וא"כ יש להאשם מגו ומש"ה שפיר נכרנה כיון דקבלה התראה משא"כ כידי דזינחה בלא התראה שפיר הו' כולד כשר וכן רשאי לחזור לבעל. ומיושב שפיר קו' הכוס'. וא"כ הו'אל לנו 'מה הו'י דהו' לה ג"כ מינו דהיב אומרנא מה בעלי דהו' נאמנה. אך דמחוק דאינה נאמנה למפרע אינה נאמנה להבא. ואע"ג דלחד דיעה אמרינן פלגין דיבורא מ"מ שס שייך שפיר לפלוג דיבורא דהו' גירש רק מקודם זו הרגע. משא"כ ככאן. ואך כמו המעשה דהשחא דאירע דאמרנא דהו' א"ל מכבר וא"כ כ"ל מגו דהו' אומרנא דמחודע לה דמה בעלס מקודם : **וא"כ** כיואל לנו מה ככאן הו' אמחלה. אך דהו' ברבים. וא"כ ככאן דנאמנה מטעם מגו. ואיסור הו' ג"כ מטעם מגו שפיר. ועוד כיון דעל זס שפיר [מהני אמחלה] וא"כ לא שייך דהו' ברבים דהא א"ל דמה בעלה כיון דלא אמרנא מי הו' :

והנה עוד י"ל דברבים לא אמרינן אמחלה. אך נחמדשתי ל"ש ברבים דהא א"ל דמה בעלה. ואם אמרנא נחמדשתי לפלוגי הו' [פסקין באש"ה סימן י"ז] הו' קבלה קידושין בפניו [מקודמת לבני] ובאמת מליס להעין. וא"כ תהא מנ"כ נאמנה. משא"כ ככאן ואל"כ ככאן שרי האשם הכ"ל [לכשה] :

שאלה

סימן מה

שלום לכבוד אהובי אוה"ג ה"ה הרב

המאו' הגדול המופלג וכו'

בדבר השאלה דנת חורגו דמר דשחילה קדמנה. בקטן ששאל השם בחודש אלול ואח"כ נשעה בר מואס ככ"א כסלו ולמד באותו זמן בק"ק ראהטין. ובעשרה נענה באב אשמו מק"ק באלחוב לבעלה שסיב בק"ק ראהטין עכ בעל עגלה יהודי ושומר נער קטן. ואפשר שסיב השומר בר מואס. ונתייחדו הצנ כ"ל בחדר מסובר שצביס החורף קטן של אוחו הבית. והצנ הכ"ל היה כשעמדו צביס החורף קטן הכ"ל. והעגלון הכ"ל היה לן ג"כ צביס חורף קטן הכ"ל רק השומר היה לן צביס החורף גדול. והתנהגו ככה לערך ד' או ה' ימים. ואח"כ נכסה מזה אשמו הכ"ל לביתה לק"ק באלחוב. ואח"ז קודם פסח צומן החורף הכ"ל נכסה האיש הקטן הכ"ל לק"ק באלחוב לביס אביו ועגלה אשמו הכ"ל ונתייחדו שמה צביס אביו כדרך כל הארץ. וביום מחר חלה את חליו ונפטר. ושכך לן חיים ולכל ישראל. ונשארס האשה הכ"ל שכולה וגלמודה נאסרה ככבלי עיגון. הו' שחוקה ליעס קטן וינק שדים. וגס היה למראה עיני הגב"ע שננבס בק"ק באלחוב. שבדקו אוחו אחר מוחו בשעה הטערה חס הביא שתי בערות ולא מלאו. כמבואר בהגב"ע :

תשובה

הנה מה שכחב הטעם לפוערה מחליטה משום דאין העדים יודעין חס הוא בן י"ג. ודימס דין זה להא דאמרינן דהא לא ידעו העדים שיהי שזה פרושה דלא הו' קידושין משום דהו' קדשה בלא עדים. אבל לדעתי נראה מוכרח דרביה דהו' קידשה בעדים ככ"ג. ודאיס מהס

דאמרינן בקידושין דף ע"ט פלוגתא דרב ושמואל חס קידשה אבי כדרך כו' יו"ט. ובכוס' ד"ס קידשה בו. ומבואר באש"כ ל"ז ע"ס בב"ש ס"ק ג' דהא קידשה היא ענמה לבדה לא הו' קידושין משום דמוקמינן בחזקת פנוי יו"ט. ואם נאמר כיון דלא ידעו העדים לא הו' קידושין. הו' העדים לא ידעו מקידושי האב ואמאי חס קידשה גס אבי' הו' קידושי ענמה קידושי ספק הו' לא איתרע לה החזקה פנוי' וכו' כמקדש בלא עדים. א"ו לא אמרינן דמכוב דלא ידעו העדים בקידושין חס חופסין ע"פ דין דלא ליהו עדים כלל. והגע עמלך וכי נאמר לעדי קידושין דליבו גמירי בכל הלבנות ודיני קידושין. אבל חס לא ידעו העדים שהו' שום פרושה לא ראו שום קידושין משום דהו' כאילו קידשה דברבים בעלמא. ואפילו לפי דעה סמ"מ שס דהו' ס"ק הן בקידשה היא ענמה לחוד וכן בקידשה אבי' : נמי מוכח דהו' עדות. דל"כ לא הו' אפילו ספק קידושין כיון דהעדים אינם יודעים חס היא כה י"ג וספק הו' להס. א"ו כיון דעכ"פ זאה יודעים העדים דמיקדשה. רק אפשר דלא הו' מקודשה ע"פ דין חכמינו ז"ל זאה לא איכפת לן כיון דעכ"פ מקדשה. וא"ל דנתיידון דידן אפילו ספק לא הו' להעדים ומש"ה לא הו' עדות אבל חס העדים יודעים מספק הו' עדות. ז"ל דאפילו בידון דידן נמי הו' ספק. דא"ל דמשו"ס לא הו' ספק משום הטעמיה על חזקה קטן. דהנה לענין מנין השנים ודאי לא שייך חזקה. ולענין הבהא שערות הרי מבואר בנה דף כ"ג דאמר רבא חזקה ודאי הבהא ב' שערות מסהגדיל, ומש"ע פסק הרשב"א. דהא ספק חס הוא קטן או גדול הו' ספק קידושין :

והנה מ"ס משכ"ס דנשכיל יוס אחד לא הו' דרך אישות. נראה לי מוכח דזס אינו. דהא מביא הש"ס ראיו' מהא דאמרינן הגדולה שוב אינה יכולה למאן מכוב דדנד שנכסס הוא כך הו' כעדי יחוד. וכסס משמע אפילו יוס אחד לבד הו' כעדי יחוד. ומ"ס דהרשב" פוסקים חולקים על הגס"מ. נראה לי להביא ראיו' להג"מ (ה) שכ' באס ראו שדרים יחד כדרך איש ואשמו אע"ג דליכא עדי יחוד מקודשה. ובתשובה סריב"ש סוף תשובה וי"ו חולק על זה. וכ' כל האחרונים חולקין ע"ז :

(א) **והנה** לכאורה יש להביא ראיו' לדברי הגס"מ הכ"ל דהנה איתא ביבמות דף ק' ע"ב אמר שמואל, עשרה כהנים עומדין פירש אחד מהן ובעל כולד בחוקי, מה שהוקי בו' אלא בו', מדין כהונה כו', מיסיב ראשון ראו ליהוה כהן גדול, והא בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא בו' ומשני זרעו מיוחס אחריו דרבנן כו' בנישואין לא גזר בו' וכל חק כו' ואמרינן חסס תיובתא דשמואל. א"ר שמעיה צממאנת, וממאנת מי קא ילדה והא תאא ר' ציבי קמי' דרב נחמן כו' משכחה לה בקידושי טעות. וכ' הכוס' ביבמות דף ב' ע"ב ד"ה ואי, הו' דשביק קידושי קטנה דלייכו כהו ונקיט קידושי טעות כו' משום דשמואל לא ס"ל בקידושי קטנות כו' ישמעאל וסוגיא דהסס קאי אליבא דשמואל : **וקשה** מאי מקשה הש"ס וממאנת מי ילדה. הו' ממ"כ סולד כשר דהו' מנישואין, חס באמת הו' לראשון א"כ הו' מנישואין ומה שנעשה אח"כ איסור מה איכפת לן. ואם באמת הו' סולד משני א"כ לא ילדה מן הראשון וא"כ שפיר נפקא במישואין והו' ג"כ מנישואין משני דשפיר הו' נשואין. דכיון דמן דין יולדת במישואין ומשו"ה הו' כהן. ומה פירך הש"ס :

הג"ה ה"ה
(ה) שבוטב בב"ש סי' ל"א ס"ק כ"ב
אל

ארא ע"כ ז"ל. או דאין הטעם משום אלימי הליס לקלא. או דבאמת נס מבעל מוליאין, וה"כ בודאי אין הטעם מכח אלימי. או דלא המיין להטעם מכח אלימי הליס לקלא. וה"כ ה"פ באב"ע. דבאמת הוי הטעם רק מכח אלימי הליס לקלא. וה"כ באמת ה"פ. דרב מוכיח ממתניין דקתני והואילא דב"ד. וה"כ ע"כ בבב"ס. ואך באמת דע"ז אחיז דלא כרבי. דבאמת לרבי הוי דאפילו מבעל מוליאין ביעור. וה"כ לא מוכיח מכוילא דהוי דוקא בעדי טומאה. וה"כ אמאי דייק רב מהואילא דהוי דוקא בעדים :

ג מנדייתא באמת קשם דקתני דוקא מן הטעם. אס היב לה בנים ולא מן הראשון. וה"כ ע"כ אין הטעם מכח אלימי הליס לקלא. וה"כ קשה ממ"ל. אלא דהוי ה"פ דלבעל אסורה ג"כ. ואין לרף לטעם אלימא הליס לקלא. וה"כ הא רב אמר דוקא בעדים מוליאין מבעל. וע"ז אמר הלכה כרב דאין מוליאין מבעל. וכ"מ ג"כ לבעל באס יס לה בנים מן הראשון בקלא דפסיק. ובקלא דלא פסיק ועידי כיעור אזי מוליאין מבעל אס אין לה בנים. ואזי מנשד לא מהני בנים לבעל הראשון. וה"כ ה"פ כך דעה. ואך בר"ף לא אחי שפיר. משום דבאין לה בנים מן הטעם רק מראשון. עכ"פ צריעוהא חדה לא מוליאין :

והנה באמת דעה סבור כשיטת רש"י ז"ל. וכ"פ ה"פ כשיטת רש"י ז"ל. דביש לה בנים מבעל. ואך הרא"ש דנכח כר"ף ורמב"ם. ככ"מ. אך שיש הרבה דעות דבחדא ריעוהא לחוד לא מוליאין מנשד, ורש"ל פסק כן וכ"פ בח"מ בשם הרמב"ם, ולפנ"ם עכ"פ בחד ריעוהא נס הרמ"א מודה דאס יס לה בנים מבעל ראשון אין מוליאין :

והנה על הקלא מביא הר"מ דלרף לעמוד על החקירה ובספק לא שייך באן להחמיר כמו שכתב ה"פ דא"כ הוי גט מנושה :

והנה לפ"ז ה"פ והב"א כו' רבי הוא כו' דבאמת הוי כס עדי כיעור. וכתי מוקי לבדייתא דבד"א דאין לה בנים ודיש עדי כיעור. וה"כ עיקר ראי' דבחד ריעוהא נאכרה לנטען, כי היכי דיבא דינא דרבה בר רב נחמן אליבא דסילכתא, ובכך תירון דאב"א הוי דאס ינומא דבאמת בחד בעדי כיעור [לבד] נאכרה לנטען :

בלרא דמילתא אס ינומא דבתידין הראשון הוי דוקא דהואילא דב"ד ואזי איירי דוקא ביש לה בנים, הא בלא בנים מוליאין בעדי כיעור לחוד, וה"כ ע"כ אין הטעם מכח אלימי הליס לקלא, דאס ינומא דהוי הטעם מכח אלימי הליס לקלא, וה"כ יבא מהני בנים מבעל הראשון, ובברייתא קתני דוקא בנים משני אלא ע"כ דאין הטעם מכח אלימי ומ"ה לא מהני בנים מבעל הראשון, וה"כ הא דקתני דברייתא דמביא ה"פ מוקדם, אס הפסקיה ח"כ מהני דבין דאין הטעם מכח אלימי. וע"כ ז"ל דלא איירי בעדי כיעור, דבעדי כיעור לא מהני הפסקיה ח"כ, כיון דאין הטעם מכח אלימי, והא דקתני הפסקיה ח"כ לרבותא, דאפ"ה לבתלה לא תנשא, וכמו שתירן מוקדם וכי תירן ואב"א הוי ספורוס, דבאמת אמרינן טעמא דרב, דבגל עידי טומאה הא דאסורה על כנטען בעדי כיעור, הוי רק מכח אלימי הליס לקלא, ובאמת מהני בנים מבעל הראשון, ובאמת מהני הפסקיה ח"כ, ואין לרף לומר דכך ברייתא דלרבותא דלכתלה לא תנשא קתני הפסקיה

ח"כ, והא דקתני ככך ברייתא דלא מהני בנים מבעל הראשון, הוי כרבי דאסורה לבעל ג"כ, ומ"ה לא הוי הטעם מכח אלימי הליס לקלא, ומ"ה לא מהני בנים מבעל הראשון, ורב ס"ל דלא כרבי, רק דאין אסורה לבעל, וה"כ הוי רק מכח אלימי, ומ"ה מהני בנים מן הראשון, ומהני הפסק ח"כ ג"כ, ופסקינן הלכתא כרב וסלכתא כרבי, ומקשה ה"פ הני תריה אהדדי. ותירן ה"פ הא בקלא דלא פסיק, והוי כרבי. ואזי מוליאין מבעל. ואפילו יס לה בנים מן הראשון לא מהני לנטען. ולבעל בודאי מהני והפסקיה אחר לא מהני, ובקלא דפסיק הלכה כרב. והוי רק מכח אלימי ומנהי בנים מן הראשון. ולבעל לא אסורה אפילו בלא בנים. ומהני הפסקיה אחר. וה"פ הכל :

והא דנקט רמ"א בנים ממנה. לא ירד לחלק אס יס לה בנים מן הראשון דיהא קאי על מבעל אין מוליאין. וע"כ איירי דאין לה בנים מבעל דה"כ צבנים בלא"ה אפילו מנטען אין מוליאין. וע"ז קאי ואמר דאס אין לה בנים מנטען. אזי מוליאין, וה"פ פסק הרמ"א והדן הוא מולת. דלפ"ז קאי דינא דרבה בר רב נחמן אליבא דלכתא. דלאמר לקמן כוליהא תנן ממיילא. והוי הטעם רק מכח אלימי. וע"כ בחדא ריעוהא איירי, דבתידי אפילו מבעל מוליאין. ואין הטעם מכח אלימי הליס :

ובזה מיושב לבן הרמב"ם מהלכות סוטה פרק ב' דין ט"ו והיא ג"כ לבן הר"ף דאס ה"ה. וז"ל הרמב"ם שם מיי שהואילא בעלה בעדי דבר מכויר וגשאה לאחר וגירסה. הוי זו אסורה להנשא לנטען כו'. והא נשאה לא הלא אע"פ שאין לה בנים. וה"כ משמע רק עדי כיעור. דלא נקט ולא פסק הקול כמו דנקט (שם) דבין י"ד :

והנה לכאורה קשה. הא להרמב"ם [בלא] הוי קלא דלא פסיק ועדי כיעור דבין דאין מוליאין מבעל, וגם אס יס לה בנים. מנשד, וה"כ הא מנומא מש"ס. דרק לרב אמרינן, דמשום רבותא קתני נשאה לאחר הא אס לא הוי לרף עדי טומאה, הוי נוראין. שפיר דמשום דאפסיק אחר לקלא כרי. וה"כ לפי המסקנה לפסק הלכה דפסקינן בקלא דלא פסיק כרבי, וה"כ הוי בברייתא כפ"ט, ואמאי לא פסק דבאמת בתידיהו, מיי אס נשאה לא הלא :

ועוד אס אפשר הוי כפך, היבא הוי זאת בברייתא, דאין רשאי לקיימהו רק מדרבנן דהא אס יס לה בנים הלא וה"כ אינו רק מדרבנן ובדרבנן פסיקא ולקלא :

ורפמ"ט לעיל ח"ט. דע"כ כי איתא בחד סבא כהך ברייתא, דדוקא מן הטעם דיש לה בנים לא הלא, הא מבעל הראשון לא מהני בנים, וע"כ אין הטעם משום דאלימי הפסקיה לקלא, דאל"כ אמאי לא נוהי בנים מן הראשון, הלא ע"כ דאין הטעם מכח הפסקיה לקלא, ומ"ה לא מהני מן הראשון, ומ"ה לא מהני הפסקיה, והא דקתני (רבה בר רב נחמן) מבעל הפסקיה לקלא, הוי כמ"ס ה"פ צבנים י"ב דהני בלעז בעלמא, אך אס אמרינן דבעינן [הרתי] עדי כיעור וקלא דלא פסיק אין הטעם מכח אלימי הליס, ומ"ה פסק הרמב"ם כן דבתידיהו לא מהני הפסקיה, רק נישב רבותא דלכתלה לא תנשא קתני דאפסקיה, והנה סברה זו כתב ה"מ סימן י"א ב"ק ג' ומסופק בזה ישי"ם היטיב :

שאלה סימן ט הלכות אישות

הצעת הבעל את המעשה

מיום החתונה זה י"ב שנים הייתי עמה באהבה גדולה מחמת שלא ראיתי בה שום קלות ודבר רע. ובאכרו חג סוכות תקנ"א נסעתי מביתי לדרכי ויוס או יומיים ק"ד נסעתי פרסה גדה ועל פורים באתי לביתי ואמרה עמאס אני ונבלה. והיה לי תמים גדולה שראיתי כריסה בולט ולא דברתי מאומה רק היא אמרה שתיא חולה ותיקף אחר פורים נסעתי לדרכי ובאתי לביתי על חג הפסח והייתי מיוחד עמה כדרך העולם וגברה החמיה בעיני על שכריסה כולך וגדול. ושאלתי אותה דרך שתיק שמעתי שחששה בריה. והשיבה לי איני יודע להגיד כן או לא למה לא שאלת אותי עד היום ועכשיו אחס שואל אותי וכייתי כמתירש ואחר פסח נסעתי לדרכי ובאתי לביתי יוס ה' בבר, אחר כמה ימים ילאתי לשוק ואמר לי פכ"פ אני הגיד לך דבר ולא תבטל והפלתני בו ואמר לי הוי יודע שאשחק מעוברת מן פלוני שהיה בביחך, וכבר שמעתי דבר זה מאנשים רבים והא רפואה לה הפיל ולזה היה ציחה ובקשה ממנו שיעשה לה רפואה להפיל ולזה אכל לא פעל כלום וכך אמר לי פכ"פ ה"ל שמעתי זה הרבה פעמים מהרעם הגדול הזה ואמרתי להם אולי חלד לט' חדשים מיום נסיעתה בבעל ואמר לי יש לי ידיעה שהיא נוסעת לערליה עבור ה"ל בכן מוכרת אני להגיד לך שחיה חוקר הודרש את אשך בזה. וביום השני שאלתי אותה בעוב ובכיס סכונ שלי כמה עחיס נע וד כדרך וכיום באתי לביתי ושמעתי עליך כמנעם לא טובה ודע אס ח"ו שמיעה זו אחת אחת אסורה עלי. והשיבה לי בקול ככי וילל אני איני יודע מה לעשות מחמת מריבות אני מוכן לעשות ששונה את אשר ילווה עלי ואמרתי אליה בודאי אוחו פוחו והשכתי על אש פלוני ה"ל שאכל אלני צייתי מצוות והשיבה לי בודאי אוחו הפוחו כרי הוא בחור ככ"ל. אה"ז המליטה בת ביום י"ז אב תקנ"א :

מענת האשה נגד הבעל

(א) **בעלה** כ"ל פירש ממנה זה כמה חדשים ולא מיוחד ליה עמה וטוענת על מה ולמה עושה כזאת והוא עליה שם רע :

(ב) **הייתי** מעוברת מבעלי שהיה עמי בחג הסוכות ומחמת החולשה שהיה לי אחר צתי הגדולה נשחנה עבתי וילדתי לי"א חדשים שלמים מן ימינו אחרונים של סוכות עד י"ז אב :

(ג) **על** זה השיבה לה"ס לא אמרתי לו שלי מוכן לעשות ששונה רק שאמר לי בעלי אפשר עשית צפניו איזה קלות ובחוק עמו מכ שאסור לאשה כשרה לעשות צפני איש אחר ע"ז השיבה שלי מוכן לקבל חסובה אס אפשר עשיתי איזה קלות ובחוק עמו. הרי הוא בחור לא אמרתי כלל. רק אמרתי אוחו פוחו היינו על זה שהוליא עלי קול ושם רע :

הגדת עד פכ"פ ה"ל. וז"ל פלוני אלמוני הגיד לי בכייתי ביחד עמו צב"ל. יודע אהס ושמעתי דבר חדש שהאשה כ"ל הרה למומיה עם פלוני שהיה צייתה והשכתי לו איני מאמין לדבר זה. ואמר לי אני הגיד לך מופת רפואה גילה צפני איש אחר והשיבה אוחו שלא יגלה הדבר שהוא עושה לה רפואה להפיל ולדה ועל כל זה אמרתי אולי שקר הם דוברים, ואחר זמן מה אמר לי האישי ה"ל עוד מופת שאמת הדבר כר' ישראל משרת רחם

אגרת על הסולתן ציחה כרופא ה"ל שכתבה האשה לכרופא צבקה שבה לתחנה כדי איך זאלט מיד דער כאלמין בייה מיון כבוד. ועוד מופת שכל יוס היא עושה רפואה לסקיח וגם ווארין וזה הדבר אינה עושה שום אשה מעוברת בעולם רק להפיל ולדה. ועוד מופת הנער במשרת שהלך מן מאיר רופא ועמד אלל רופא בסענאב והוליא הנער כ"ל קול זה בסענאב אשר מאיר רופא עושה רפואה להפיל האשה ה"ל שהיא הרה כ"ל וכאשר במעט אשה שני בשני של האשה ה"ל נתנה מהנה להנער שלא ידבר עוד מזה צפני שום אדם בעולם. ובאת האשה מסענאב לכאן וסיפרה כל זה. הכל אמר לי האישי ה"ל ואחרי שמעתי כל אלה דברתי עם רש"ע דברי ככ"ל מכ שכח בבעל בעעוהו דון הענלה שרלה האשה ה"ל ליכע לבחית לגי' למדינה וואלחייא אמת הדבר וראה וכאשר נודע לרש"ע וכוותי אותה לא נסעה :

צדדי האיסור

(א) **בב"י** קט"ז סעיף ז' או שאמר לו אחד וכו' שהוא מאמינס וסומכת דעמו עליהם שזנחה אשתו וכו' הואיל וסמכה דעמו לדבר זה שהוא אמת הרי זה חייב להזיאה ואסור לו לבוא עליה וכו' :

(ב) **שם** קלא דלא פסיק ומחמת הגדה העד ידוע ושהיה ספק גדול בעיניו וקרוב לדאי מחמת סריונס שזינתה כי כשנסע מביחו אחר חג הסוכות פירסה גדה ובשביל זה פירש ממנה ושויס אנפשי' החיכה דאיסורא ובכמה מקומות מבואר שאס שויה חתיכה דאיסורא אסורה עליו וכן משמע בש"ע סי' קע"ח סעיף יו"ד מי וכו' ואמר שנחבדר לו הדבר וכו' ומסיים שם ואלו לאו אסורה :

(ג) **שאומר** הבעל שהיא בעלמה הודית לו כמה שהשיבה לו שחקבל עליה חסובה ואמרה הלא הוא בחור. ומבואר בש"ע סי' קע"ח סעיף ט' ברמ"א שכחב והוא כדון אס היא בעלמה אומרת לו שזנחה. וכתב שם אכל יש חולקין וס"ל דאף בזמן הזה נאמן :

אבר אחר העין במקום מולא כדון דין אמת והכל מחוקק לתעודם ולחוסר שאין כלל איסור כלל ואטן ואומר על ראשון ראשון מה שכחב ה"פ או שאמר לו אחד וכו' וחס דברי הרמב"ם צפ"כ מה"א וכחבו עליו המפרשים שהוליא דין זה מגמרה פרק האומר בקידושין דף ס"ו וכן בשא' הרשב"א סי' אלף רמ"ט השיב לבואל שאמר שלא ידע מאין הוליא הרב זה וכתב שם לא נחווורו לי דבריו בזה אכל מ"מ הוא ז"ל כתב זה על סמך מה שאמר שמואל להווא סמ"י אי מהימן לך ככי חרי זיל חפקה ופירשה הרב ז"ל לומר חייב אחס להוליא ע"ש. וכתב המבנה לנלך שם בשם הרשב"א דהא דלמיינן כסומכת דעמו עליהן דחייב להוליא דוקא כשהאשה שותקת אכל במכחישהו אינו חייב להוליא כדלמרינן שם בעמוד הקודם עד אהד בהכחשה לאו כלום הוא וכתב עליו דבר גדול דיבר הנביא ועוד ל"ל בדברי ה"פ כ"ל להסיפא דמי' ליישא מי שראס אשתו שזנחה. וכן א' שאמר לו וכו' היינו ג"כ שראס האחד, וכן משמע בגמרה שאמר שם אדאזיל שליח בחדא אורחא אחס איכו בחדא דקוא אך למוחר אלא ודאי דלכתי קאמר אדאזיל דלכתי משמע שראס השליח בעלמו שזינתה וכלא זה דבר פשוט הוא בכל עדום שבעולם כדליתא במס' סנהדרין צד"מ אס אמר איש

מכאן אשר זמם, דהא אין עדים וזממין מסלמין עד שיוגמר הדין. וכמוצא ברמב"ם פרק כ' מהלכות עדות, דגם גבי זממין יוגמר הדין בעינין. ובכאן אין יכול להיות גמר דין דהא רב"ד אין פוסקין על זה, דהא פסול מדרבנן, ואי משום דמי' הוא יכול להזימן. ולדוקין על לא תענה וכתירוטו של תוס' ה"ל הא בכאן אין לוקין. ולא שייך לומר דדליתיה קעביד מעשה. דהא לא היתעביד כאן מעשה דליתיה, דהב"ד לא יפסקו על פיו. וסוי לאו שאין בו מעשה. לכי פסק הרמב"ם כרב אחא בר יעקב. דהרמב"ם סובר דדליתיה ממוות בעינין ג"כ עדות שאחיה יכול להזימה, ורב פפא ע"כ סובר דאין לריך בממון יכול להזימה:

(ט) ע"פ זה מפורז. הא דהשמיט הרמב"ם דינא קמא דרב פפא. דכיון דהרמב"ם סובר דע"פ דע"פ נאמן בעדות אשה מדאורייתא, הדרה הקושיא ה"ל לדוכתי. דסיכא דאמר לדידה ולא אמר לב"ד. יתחייב משום דהא נאמן מדאורייתא. והיא אינה נאמנת רק מדרבנן. ולא שייך כאן עדות שאי אשה יכול להזימה. כיון דהאשה לא נכירה כלל:

(י) ביאור דברי ה"ל (באור ו') בישוב השני על הרמב"ם. דהנה קשה קושיא ה"ל הא דאמר רב פפא הכי דאמר לדידה ולא אמר לב"ד פטור, הא מיידי בתובעת הכתובה. וא"כ היא אינה נאמנת. והעד יהיה מהימן לדעת רש"י בש"ע (ח) ו"ל דהנה רב פפא סובר לאפקי מנך. אבל מבחוק בקובי' כיון דחייב מדאורייתא לא חליקין בחד דרבנן. רק בחד דאורייתא. ולא נפקין סברת חריון הסו' שב"ד ורבנן הוא דפסלו. ובכאן היא סתם ג"כ נאמנת מדאורייתא. וכסברת פני יהושע בתובת (ח) דלא כהש"פ וסובר דהיא אינה נאמנת. ע"פ סעד ג"כ מדאורייתא ורק מה שיהא אינה נאמנת. מחמת שהובעת הכתובה. אינה רק מדרבנן. ומשום דלא דייקא קנסוהו רבנן, וא"כ מש"ס פטור. כיון דמדאורייתא לא הפסידה. דהיא ג"כ נאמנת מדאורייתא. ורב פפא סובר דחליקין רק בחד דאורייתא. ואין אנו לריבין לתיורוס של ה"קו' דף ל"א בד"ס ורבנן כו'. משא"כ הרמב"ם דפוסק דלא כרב פפא. ולא חליקין בחד דאורייתא. לכי משמיט דינא קמא דרב פפא:

(יא) והנה לפי מה שכתבתי לעיל. ד"ל דהרמב"ם סובר כרב אחא בר יעקב. משום עדות שאי אשה יכול להזימה. ו"ל דהרמב"ם סובר ג"כ דחליקין בחד דאורייתא, וזממין עליו קושיא הלחם משנה ה"ל למכח תקנת ר' יוחנן משעבד מעלמין. דהא כיון דאיווין רק מדרבנן. לא חליקין בחד דרבנן רק בחד דאורייתא, וכס' רב פפא:

(יב) בהא דכתבתי לעיל. כיון דלא הויב ככתוב' מעלמין אבז מקרקעי. מוצא כנכסת הגדולה. דאף לנכסיה נכסי דאית להון אחריות ודליה לכוון אחריות. מ"ו לא משעבד מעלמין כל זמן שלא נכס מעלמין דאף אג"ק בחיי ובמותי. ובהומים מביא סברת תוס' דאף אם נכס בחיי ובמותי לא משעבד מעלמין. כל זמן שלא נכס ככתובות בלנו מעלמין אג"ק. וא"כ נכס להטעם קך דעות בסתירה דאיתא ה"ל:

(יג) והנה לפי דעת ההש"פ אפילו לענין כתובה נאמן ע"פ כו' דאיתא שם. וכן לסברת הפ"י שכתבתי לעיל. דאפי' האשה עלמה נאמנת, וכיון דנאמנת לענין איסורא נאמנת נמי לענין כתובה

דליתא במתניתין (ב) משטר כתובה למד שכך כהנא. לה וכתבתי טעם כתובה ומשמע אע"ג דלא תאח עדיין דהא משמע מן הדין מיד שהיה לה כ"כ אע"ג דלא תאח עדיין לריך ליתן לה הכתובה מכה לכוון הכתובה. וא"כ א"ש מש"כ לעיל ליישב ע"פ סברת הפ"י. (ג)

(יד) ואף על מה שכתבתי לעיל מכה דסוי דאורייתא הא דע"פ נאמן וא"כ חייב קרבן שבעה מכה דאורייתא הא כתובה דרבנן לפי פסק הרמב"ם אפי' כתובת כהול' ד"ל לפי מה דאיתא (ד) גבי מעמד שלטון כיון דפסקר ב"ד הפקר הוי מקודשת דאורייתא עיי"ש ה"ל הכא לענין כתובה דרבנן משא"כ לענין עדות דהוי רק אם אמת [עדות] ומן הסו' לא מהימנין לי ולא שייך כה"ג הפקר ב"ד הוי הפקר בימים הקדמונים דהא א"כ הוי שקר בודאי לא מגיע לה הכתובה. ומתוך שפיר דוק והשנה ואפי' שפיר מה שכתבתי לעיל:

(טו) א"ל דנאמנת פסקינן בש"ע (ה) דלשון שנהגו הדיוטות לכתוב אע"פ שלא נכתב באלו וכתיב דמי וא"כ כיון דהוי חקנה חכמים ממילא מושאה על דעת כן וא"כ חייב מן הסו' אך זה דוקא אם אמרין דארוסה אית לה כתובה ממילא נחייב מן הסו' ומכה הקדושין נחייב בדבור בעלמא כמו בשטרין פסיקתא בכתובות דאמר רב גידל עמדו וקדשו סן סן כד ברית גקקין בלמירי: **והנה הנאר** היטב באש"ע סימן י"ו סעי' קטן ק"ח דעתו דכסו' בעיר לריך לשלוח אחריו. וא"כ לא שייך תירוץ סר"ן דהייך בשבעות דהייך דאמר לדידה איו חייב קרבן שבעה דאפי' אם בלחם מכה' ארוה הוי הדין דלשון נאמן, אך אש"כ פטור מקרבן שבעה דלמה שבביע ארוה כלל יע"ש. אך אם אמרין לריך לבוא לב"ד העד הראשון א"כ הוי בעיר. וא"כ שפיר לריך להשביע ארוה כדון לריך [לבוא] ואמתי פטור מקרבן שבעה אך דסר' הוי דאם הדין כן. אך מ"מ היבא דבא לב"ד ואמר להד"מ וא"כ הוי אי אפטר (ו) והוא יודע בלחם דאמר לה דמת בעלה ואזי יכולה אשה לילך לב"ד ותאמר דמת בעלה ונפיי אחר שמעתי יסברו כב"ד. ולא תאמר כלל דשמעתי ממונו. אך אם הוי הכתשה דחשבינן כאילו אמר דשקר אמר מקודם וא"כ אינה יכולה לעשות קן משום הא דכן הוא הדין דיכול לחזור ולומר דשקר העיד ואמתי פטור מקרבן שבעה, וא"ש הוכחה שכתבתי לעיל (ז) דזה לא מיקרי חזרה כל זמן דלא אמר העד בפירות דשקר אמרה בשמו מקודם וחזר, ומה דאמר איו יודע לא מיקרי חזרה, וא"ש הוכחה שכתבתי לעיל יע"ש היטב:

סימן יז

בעוה"י יום ב' פרשת תצוה

אל ארז אשר בלבנון. יפה תואר נוס שאין. ה"ה הרב הגאון הגדול מופת סדור נשר בעל כנפים חכם סבולל, שבתו מלפני חדול אביר הדועים רבב ישראל ופרשו ל"י ע"ה פ"ה שמו מודף בשמן המורק מה' משולם אב"ד ומו"ל ור"מ דק"ק טיסמייץ וקריין סטאריסלאווער

הגם שקטש עליו להטריח הדיק. אך דבר חלקים הוא ושקדו חכמים על תקנות כ"י ועל תקנות ענוות

הגה"ה

(ח) ס' י"ו סעיף מ"ג (ה) דף כ"ב (ב) יבמות דף קי"ז ע"א (ג) באור ו' (ד) בש"ע אש"ע ס' כ"ח סעיף י"ג (ה) חו"מ ס' מ"ב סעיף ע"ו (ו) לשלוח אחריו (ז) חו"מ א' :

ענינות וזפרע ענינה כזו שהיא רכות השנים והנה זה ארבעה שנים דהיינו שב"ח אלול שנת הק"ן הוי ארבעה שנים שא"ש א' מק"ק סלאטווייט ושמו אילך בעלה של האשה הלא נעצבת בזה על בעל נעוריה שניב אוחה והלך לו אל ארזו ארץ הגר ומיוס הלכו לא נשמע ממנו מאומה. ויהי כחלות האשה הלזו את ה"ה הישיב בה' יוסף מק"ק סלאטווייט שגם הוא הלך לו לדרשו לארץ הגר ונבקה פניו לחקור היטב אולי יודע לה מה שנעשה בבעלה והלך מכון שבתו א"ש הוא חי. ויהי כראותה שהקפו זה שתי שנים מאת הנבקה בא ה"ה מהו' יוסף מק"ק ה"ל עם זה הג"ע הגלח למע"כ הרמב"ם והגלחה בידו והנה כל הדברים כנים כמו שכתב בהג"ע דהיינו שם האיש יחאק בן משולם מק"ק סלאטווייט והיה לו ק"ח חסרון בלצטו על ידו דהיינו שהשנה אמרה שהיה אלצטו חלק בלי לפרוץ מחמת נשיכת הסוס פ"ה א' בלצטו. אך מנה שנאמר שם שיש לו ב"ח א' ששמה רבקה אמת שה' לו ב"ח בלכתו לדרך והיא מתה זה שתי שנים. אך ששמה היה פיגא אך האשה הלאה באה במאמרה לונור שאיש הלז דהיינו אשה לא היה כל כך שפוי בדעת ויכול להיות שטעה במאמריו כי אמרה שלא ילא מעיד סלאטווייט א"ש אחר ששמו יחאק בן משולם וגם הר"ר יוסף ה"ל ג"כ אמר שידוע הדבר שמתה שנים לא החזק בעיר א"ש ששמו קך, ולא ילא מש"כ א"ש בשם הלז. ואך השליח הלז נעשה חשוד בפני בדבר הזה עבור שכתבתי ששמו יחאק בן משולם דבר שכתבתי דבר לאשה שחאמר בס הילכה היה רבקה וכן היה חללת דבריה. אך כשמעתי דברי איוס חזרה בדבריה וכוונתה בפני ב"ד נגד פני השליח הלז שדבריו היה עומד לדבר קך וחזרה ואמרה שאמת ששמה היה פיגא. ונאמר שהעיר הלז היה ניקוס הסרים לנשמתו. וכל דבר החקירה והחיפוש העיר אי איפשר כי א"ש על ידו גלל זאת העוהי מלח לבא להטריח את הדיק בדברים בכל ידון שריותה דהיה איתתה כי גם זה שכתוב כאן בהג"ע שהוא ערך חנוכה שנים. ולפי דברי האשה שנסע ממנה זה ארבעה שנים ב"ח אלול והג"ע נבבה כ"ח מרחשון הוא בודאי לא הוי א"ש למה כי א"ש עד ר"ח מרחשון אשר זה ארבעה שנים. ומאחר שהדברים מגיעים לשולחן דרב הודיעו לו כל דבר שורב. ושלתתי לו הג"ע בעלמו וגם זאת עשיתי שכתבתי אגרת להרב הסהיד המפורסם דק"ק קאלוב לחוב לדבר להקדו על העד הר"ר חיים הנכתב בג"ע. כי מאחר שהשליח ה"ל נעשה חשוד בדבר. אך א"ש הוא חשוד כ"ע נוי השידי אך למיחות מינעני להקדו על העד הר"ר חיים ה"ל. וגם החקירות שאיפשר שמתכת"ם יבדו ארוה או אף אחד מהם ולהשבותו הרטה א"ש הקטן נאפה. כי לשם הולת האשה מתגוררת פה ק"ק טשערמייץ. ע"כ אחיו קודם ובאתי לחלות פניו בלא להיות לו לפרחה כי אל נוי מקדושים אפנים גם בקשה מנע"כ להודיע א"ש על לגי"ק אגרת השנים ע"י הר"ר לבי ניקולתהס או לא ה"ל חקיקשה הגדרתה לפני הדוס רגלו:

הק' **חיים** צמ' **שרמה** זל"ה ט"ל א"ה ט"ל צמ"ג (בעה"מ כ' סידורו של שנת)

וזה הנביית עדות שנעשה בקאלוב

במורת תלחא בי דינא כהדא הוינא ואתא לקמנא ה"ה הנעלה כה' חיים כה' בימין ב"ך מלמד והעיד לפנינו בת"ע בל"י ו"י ובח"ה בזה"ל והעתיקו לבנו מל"ה לזה"ק:

ק"ך ימים כבוד לערך חמשה שנים כשהייתי מלמד בכפר

דלכאש הביאו לכפר ה"ל א"ש אחד בעגלה. וס' חולה מאוד ממש נטה למות והלחם ה"ל ה' עדיין קך בשמים לאומד הדעת ה' לערך בן טרשים. וגם נתמלה זקנו במקלח. וממלבושו היה יוכר סו'ה במדינת פולין. וגם ה' לבוש בספאדיק בראשו והלכתו אלנו מיד ובאתי את פיו מה שמו ונני' שם עירו ואין מענה בפיו נגדל חוששו שכבד עליו החולי. אחר זאת בעלה חזר ק"ח לאיתנו וס' עמי בבית החולה עוד מלמד אחד בכפר ה"ל ושמו ר' שלמה. ולאמרתו ל"י שלמה ה"ל שכתב הוא עוד הפעם את פי החולה. שני ושם עירו אולי ישוב. ושם כן ר' שלמה ה"ל ולחם בלחיו החולה ה"ל והביד לו החולה ה"ל בלחישתו ובשפחה דפה לנגד חולשתו איוה דברים וא"י לא שמעתי דבריו כלל ובאתי את ר' שלמה ה"ל מה הביד לך החולה ואמר לי ר' שלמה ה"ל בזה"ל החולה הזה אמר לי ששמו יחאק בן משולם והוא מלכאטווייטא גם אמר לי ר' שלמה ה"ל שהחולה אמר לו שיש לו אשה וגם אמר לי ר' שלמה שם האשה רבבל לע"י איוי זכר ושמה מרעיוני. רבבל זאת א"ש זכר בודה"י גם עתה שר"ש ה"ל אמר לי בשם החולה שהחולה אמר לו שיש לו ב"ח ושמה רבקה. גם שאל אותו ר' שלמה ה"ל מה מלאכתו ומעשיו וא"ש הוא מלמד. והביד החולה לכו דק א"י וואנער ואח"כ נפטר החולה לעולמו ונבך לן חיים:

עוד העיד כמב"ר חיים ב"ך ה"ל בת"ע ובח"י וכו' שבעת קבוצה שהלכו לזוה ארוה שבע מאתו הקבוצה שנתעסקו עמו ולאמר שה' לו א"ש חביון בלחם מלאצטו ידיו. רבבל לע"י איוי זכר מה הסדון ה' לו וגם איוי זכר עתה בלחיו יד איוי ב"ל הסדון.

עוד העיד כה' חיים מלמד ב"ך ה"ל בת"ע בל"י ובח"י וכו' שהיך ויניד אחד הקבוצה החב לעלמו בספר שבט מוכר שלו אלה הדברים להיות לרבן. ולאחיו ב"ל ה"ל קרינו עתה בשנת ק"ע את דבריו. וסעתיקו לבנו אות בלחם. וזה לבנו. יע' ל' פחד נעסין או חין כפר דלכאש א"ש גיטעדין חין מן דער הלח יוהיסיין יחאק בן משולם פין סלאטווייטא בע"ל ארוה בלחם ממש לא פחות ולא יותר כל ה"ל העיד כה' חיים ב"ך מלמד ה"ל בת"ע ובח"י וכו' וקבלנו עידינו וי"ה שבעה לפנינו ב"ד כהננו וחתמנו כיום יום ב' ל' מרחשון שנת תקל"א לפ"ק פה קאלוב.

נאום **יעקב יצחק אייזיק** טיב אב"ד ק' סלאטווייט
נאום **יעקב** ביהו"ד יוסף
נאום **יהודה לייב** במאמר יצחק ז"ל

ניבר לי היטב ה"י על אהובי יתרו אהבת נפש הרב הנח"ל הסהיד המפורסם נר ישראל ע"ה פ"ה מוסר"ד יצחק אייזיק י" אב"ד דנגל סלאטווייט דדאי סו' ח"י עומד האמת וישרה.

הק' **בתריאה** פנים **יעקב** זל"ה ט"ל קאלוב חנה פ"ק סלאטווייט.

(תשובתו הרבתה מרבינו אא"ו ז"ל להנאין הקדוש ז"ל נאברה. וחבר על ראברין. וזולת זאת ביצאתי בין פסקיו המדבר בקדושו בענין זה בזה"ל):

מעשה בלחם כהעיד שהב"ל אמר קודם פירחתו שמו ושם עירו ויב"ש לו א"ש כו'. ואמר שיש לו ב"ח

בג"ל (מ) א"כ במעשהו אין לריך לדימי תנאי וסכל כדלעיל :

(ו) והנה מה שהקטנו על סמך דעמיט כן דין דאם כנס אין מיליין מידו, וי"ל דאם לאם הסרה צו אמריין דהוי כלקחמיה ואסור וזכאן הא לאמריים לו הוי יודע דאסורה לחור וא"כ יזיל דהוי לאחר הסרה, ואך הסוגיא דיבמות דף כ"ה קאי משום שזוזות ואין לריך לאמור לו דאסור להחזיר ולא הוי הסרה צו. משא"כ לפסק הלכה דפסקיין כלישנא דקלוקלא זכמ"ט סרב המניד העטם דהסוגיא דמקשה דרבנן אדרבנן קאי משום קלוקלא וכן הסוגיא גבי דר ברבי ורבנן כהנו סמוך בחד סירון דקאי למ"ד משום קלוקלא וא"כ אם אמריים לו הוי לאחר הסרה ומש"ה אם כנס יזיל ומיפס סעור :

והנה הא דקטסו סביי על השוכה סר"ה שסביא סעור בסיון קמ"ד דהא להרמב"ם במעשהו אין לריך לדימי תנאי. וי"ל דהא סעטם כמ"ס הרמב"ם פקק שטיי משלכות אישוח משום דאם נחקייס הסנאי הוי כחילו לא הוי תנאי ונהגה למפרע. ומש"כ ככאן ממ"ג אם אמריין דהוי סעור כנס ואין מנורס. וא"כ הוי נכנס ע"ז אם כנס וסוי מעכשיו כחנאי אם לענין ז' ולריך לדימי תנאי :

והנה מהריב"ל אמר דאם כחבו סעדים ולא ידע דיחנס קודם כחיבת הסורף לא פסול מהריב"ל חלק א' כלל ד' ומכרי"ט פקפק על ז' ואמר מה יועיל דכיון דעכ"פ קודם כחיבת הסורף סתם כן :

(ח) והנה עי"ל ספי' בהניח כותי' ולחרן קו' הסום' דמר"מ דמתניסין מוכה אדרבנן. דס"פ דבאמת הוי קשה ליה דרבנן דאילונית וא"כ מוכה דלא ס"ל סעטם דקלוקלא רק משום פרוכות. וסירון דרבא דלריך לאוקמי' בהרי טעמי רישא בדכפלי' וסיפא בדלא בפלי' ז' לא רכא ספ"ס לאוקמי' בהרי טעמי כמו דאיסא כסוגיא ספ"ס לאוקמי' בהרי תנאי ולא בהרי טעמי (ג) ורק דמני' לתרן כאן בהמר כאן בלא אמר ונסתמח אמר משום חקנה חכמים לאמר בשעת מעשה [ולא הוי חרי טעמי]. או דז' דוחק לאוקמי' רישא דכפלי' לחנאי רק ככאן בהמר משום ז' וסיפא בלא אמר. אך א"כ קשה ממ"ג אם ס"ל דתנאי ומעשה בדבר אחד מועיל. וא"כ מאי מהני מה דאומריים לו שתיקוסיך כו' דילמא כוונתו לכהנות כן וא"כ עכ"פ קשה מכתובה דהא הוי שלא לשמה כג"ל. ואפילו אם יומא דגם ככתובה בעינין דימי חנאי. רק הא גילוי מילתא הוי כמו חנאי ואין לריך לדימי תנאי. והלא דאין מועיל תנאי ומעשה בדבר אחד וא"כ גם לגילוי מילתא אינו מועיל וכמ"ס לעיל דלענין ז' אין חילוק לענין תנאי ומעשה בדבר אחד בין גילוי מילתא [דמאי ס"ל למיעבד] כג"ל (ס) וע"ז מביא ברייתא דדוקא אם הוא אינו מוחל וכדלעיל וא"כ א"ס דאם אין אומריים הוי לטובתו וסוי כמו מעכשיו. משא"כ אם אומריים ולא הוי לטובתו ולא מהני מחילה ולא הוי כמו מעכשיו וזה מוכח מלשון בברייתא דדוקא דאמר אילו הוי מנהיגים בו. הא אם הוי מחל מועיל וא"כ הוי לטובתו להבא וכו' כג"ל :

(ט) והנה עי"ל הרמב"ם דפסק כמ"מ דבעינין תנאי כפול. ואפ"ס כחב גבי מיליין שם רע ונדרתים

ה ג ה

(מ) בנות ב (ג) עיין בב"מ מ"א. ובשבת פ"ו (ס) אורח ד' (ע) וא"כ מתוך קושיא הסום' (פ) קושיא ז' שביא רבינו שהקטנו מה הועילו חכמים בהקנה לא מלאחי י"ז מוקם. ונלע"ד דרך לריך לגרום דבריו רבינו שחיבת ר'ק' מקומה אחר תיבס ב'ת'ק'ל'ח'ן' וכן הוא ספי' והא ראיא דלא הקטנו על הדין דכנס אין מיליין מה הועילו חכמים בהקנה רק משום דז' ל"ק דעכ"פ הועילו דהוי עכ"פ אסורה לו בלא קידשה (ג) שלא כחב הרמב"ם ג"כ דאומריים לו גמור בלבך :

אילו הייתי יודע דיש לה' רפואה כו' . זה הוי רק לעז ולא מן הדין וא"כ כיון דהוי לעז ולא מן הדין לא שייך קודם ככסויס כג"ל דכיון דאמריין כן דאסורה לא אהו להזיל לעז :

והנה לפי ס' הרמב"ם א"ס דס"ל דהוי הדין דאומריים לו לאמור לה מפני ז' הוי מיליין. וא"ס מ"ס לעיל דהוי עיקר הכשט דפסול ובטל כנס וא"כ אומריים לו מקודם דאסור להחזיר וסו לא הוי ביטול וכס' כר"י קורקס דלעיל (אורח ט') ואפילו כג"ל י"ל דהא מנא ידעיין דיחמר כן לה בשעת מעשה דיהא יומא לו מקודם וא"כ מוכה כס' הרמב"ם דהוי הדין דיהא יומא לה מפני ז' הוי מיליין. וא"כ מ"ס אומריים לו מקודם ודע שאין אהא רשאי להחזיר. ואפ"ל (ק) דשמעיין דאומר ז' מקודם וא"כ בודאי יסא אומר ז' אה"כ או דחושבין כיון דשמעיין דאומר ז' מקודם דלא יסא יומא אה"כ. אך עדיף עפי' לעט הרמב"ם דהוי עכ"פ לכ"ע משום פרוכות לריך לומר לה כן משום ז' הוי מיליין רק דאין אסורה משום פרוכות רק בשביל קלוקלא וסכל כדלעיל :

והנה בלא"ס א"ס משום דהב"י בא"ע כחב בסיון קמ"ג כחב סר"ה בשבועה כלל ל"ס כל המחנה

ושו"ת מהגאון הק' בעהמ"ח סידורו שר שבת

בעזה"י יום ה' פ' ויגש תקנ"א לפ"ק.

אל ארז אשר בלבנון. גודל ענפי ללו להחלוק. פרוי נמלא כזית רענן. יפה תואר נוה שאק. הוא ייסו כבוד הרב הגאון המפורסם אור העולם. אהפקליא המאיר. מנורה הטורה. והידין ליה שבילן דאורייתא כאור הבסיר. לבי עטרת תפארת ישראל. מחלבת הנפירין ג"י ע"ה פ"ה כבוד שמו מודף משמן המורק מוכר"ר משולם י"ז ג"י. לא ידעך עד ביאת ימון שמו אב"ד ור"מ דק"ק טיסמנין והקריין סכאניסלאווער

סימן יב

מה מאד דרכי להתרחק ולישב כמנחתו קשת מלהכניס ראשי דבר השאלות אלו אשר קוטב כובע על גודל החומר א"ל: ועתה שראיתי בלתי האשה האומללה הלז העצבנה בזה על צעל ועוריה שילא עליו קול שנהרג זה כמה שנים וסיא יושבת שוממה ועפלי תלוי זה והנה סארץ אשר נעשה זה מעשה ההריגה היתה תח"י נמשלת ישמעאל שדרך המולא כרוג צממלתו הים מסתיר הדבר בחלית סהריה. כי כשודעו הדברים הים מגיע לאור הסוף ממדינה ממון סך מסויים הנקרא דמי ההריגה ע"כ כל מולא הים משליכו למים. להיות מכוסה מן העין ולבו לפומא לא גליה לדבר בו פעמים. ולא היה באפשרי למולא העלה לאשה הנאסרת כבבלים. אך עתה שגברה יד הקיור"ה ונעשה הוא מושל בארץ הוא החחילו ממון העם להסר בדבר המהים בין החיים. והודמן הדבר ששמע האשה הכ"ל בספר לה שהחחילו ללמוח ולהסגלות. ויהי כלעיקר האשה צמר נפשה לסודקק על הדבר לשמוע ולהבין אולי תוכל להעלות עזר למכתה. לא יכולתי להפליג בדברים ועשיתי זאת לגבות העדות לפני שלשה. ואמרתיו להזיל חלק אי אפשר אין לי עוב כי אם להזיע הדברים ולחחוי קודם לפני שר הטורה. נגד פני המורה, להאיר דברי העדים ומעט הוסיף להקיים כיד ס' המשכיל עליו: וזה דבר העדים, והנה הדבר הראשון אשר העיד העד ס"ה המרומם הסורני מוכר"ר יהודא ליב איך ששמע מישמעאל אחד דבר המה. ואף שלפ"ד לא הייתי לריך

לכתוב דבר הכוא כי לכאורה אין בו תועלת העדות כלל ואין לדין לעשות זאת לקבל עדות שאין מועיל כלל. אך מאחר שכחב כאן דברי עדות המועילים אמרתי לכתוב דבריו כמו שאמר אולי יאמר דבר זה לאיזה אומדנא :

וזה דבר הגביית העדות שהועתק אות באות מנוף הכתב.

במותב תלחא ב' דינא כדחא הוינא כד אחא לקדמנא ס"ה המרומם כבוד מוכר"ר יהודא ליב צמוכר"ר יחזק אחי אם של האשה הכ"ל ואמר לנו בזה הלשון: איך האב גיהערט מפי ישמעאל א' עד איך גיקומען לו מיר אין כפר אריין האט ער מיך גיפרענט ווארום נעמט דיא אשה קיין מאן גיט האב איך איס משיב גיוועזן זיא טאר קיין מאן גיט נעמין ביו עדות וועלן זאגן וויה ער איך נהרג גיווארין האט דער ישמעאל משיב גיוועזן ווען איך זאל קיין מורא גיט האבין העט איך דיר דער זיילט וויה דיא זאך האט זיך גיפירט ער האט זיך גיווכט איין אורט וויה ער זאל דאס וואסער פריט אריבער, אויף האבין ג' גולים איס באגעניגט אין האבין איס אוועק גיפירט אין חאשט אריין אין האבין איין מאל אויס גישאכין האבין זיין גישרינג בקול יללה האבין זיין נאך אמאל אויס גישאכין אין זיין אריין אין איך האב גיזעהין אין דער נאך בין איך אוועק גיגאנגן אין בין ווידער גיקומען אויף דעם אורט וויה מען האט זיין מנחת גיוועזן האב איך זיין מיט דער ווישט דער נאך בין איך גיזעסן אין איין כפר דאס אנדערע יאר איז לא מיר גיקומין

ה ג ה

(ק) לפי שיטת שאר הפוסקים דאין לריך לומר לה מפני ז' הוי מיליין הא דאומריים לו מקודם שאסור להחזיר הוא.

סימן ב' תקנות עגונות

העיקר גב"ק לשאלה דלקמן

במותב תלמידי ב' דינא כחדא הוינא וחתא לקדמנא ס"ה סגיד מוסר"ר דוד במו"ה יתקן סלוי מפס ק"ק י"ו וסיפר לנו ב"ד הח"מ כל הדברים אשר אמרו הערלים הרולחים ע"פ שאלה האדון קריין קאמיסר שלנו ומוסר"ר דוד הכ"ל היה מחורגמן מלשון יונית ללשון דייטש. היות שאלה קול על שלשה ח"י המכונים בשמם אחד קירקא ואחד פיינבאק ואחד שטופאלאק שסם יודעים מן מו"ה ליבל מק"ק קייטיבע בעל של האשה העגונה מרת חיי"ו בת כמ"ו מאיזר מק"ק הכ"ל אשר זה לערך שנה וחצי אשר נעלם ולא ידע אנה הוא ושלה האדון הכ"ל אחריהם ובידאו אותם לקטלתינו ושאל בראשונה את הא"י שטופאלאק אם יודע מה מן היסודי ליבל מק"ק קייטיבע ולקח אותו בדברים קשים ורכים והטיל מעט איומים ופחדים עליו וגזם לו שיעשה לו כקף אם לא יאמר האמת ותיקף החחיל הערל להגיד ולספר כל המעשה באריותו. אך שבגלל שבת היה עם היסודי בנאותא חדא אלל ח"י אחד ולנו שמה ובמולאי שבת גם כן הלכו יחד אל ערל אחר וגם כן לנו שמה ויהי ממחרת ביום ח' נפרדו זה מזה זה בכס וזה בכס כל אחד לדרכו ויהי כחיות היום הכ"ל הלכתי להקדעטשמי ומלאחי שמה את היסודי הלזה נותא ונתן עם השענקיר קירקא הכ"ל עבור כבשים שהיה ליסודי הכ"ל למכור ולא יכלו להשוות עומן עבור כבשים הכ"ל ונתאחר שם היסודי עד שמנן לערב ושמעתי שהיה מתפלל ואחר זה עלה על הכוס שלו ליתן לו למקום אשר יליו שם. ויהי בלאתו מן הבית חורא הלך השענקיר הכ"ל אחריו ויהי כרחקו מעט זה מזה החחיל השענקיר ללעוק אחריו שימחין עליו עד בורא ועמד עלמו והמתין עד בורא וגם ח"י אחד פיינבאק הכ"ל בא מן הלך ובקרבתם תיקף חטפו אותו והתחילו לחנוק אותו והכו אותו על ראשו עם הקדומות ופל מת. ואני בראותי שה"י השענקיר הלך אחר היסודי לא הוטב הדבר בעיני והלכתי גם כן לראות מה אורח הליכתו וזבאתי קרוב להם וראיתי את שהוא נופל לארץ מת והם עדיין לא האמינו בו שמה והכו אותו עוד על ראשו והתחילו לפתוח אותו גם כן ותיקף נעל השענקיר הכ"ל את הכיס עם המעות אשר ה' עליו והלך אל ביתו בכדי שלא להניח את השענק וכו"ל. ואני והא"י השני פיינבאק לקחנו אותו על כוס שלו והעלינו אותו אל אחד מן הסרים וקם בעלנו אותו אל תוך בור אחד עם הסגדים אשר עליו דהיינו פעלטן עם שניוול וכסיו מעט עפר עליו וחורו. וכיום הכ"ל מאספנו אנו השלשה יחד וחלקנו המעות אשר נעל השענקיר ביוניו ואחר זה הלכתי לק"ק קייטיבע אלל אשה היסודי הכ"ל כי מכיר הייתי אותו ואותה שתתן לי שק קמנו ועוד איזה דברים (ומכר לי סימן שאומר לה בכדי שתאמני לי) כי קר דברתי עם בעלה הסרוג הכ"ל בעודו בחיים היותו יום אחד קודם הרצחה ומכר לי סימן שאומר לה בכדי שתאמני לי ועשיתי כן אחר מותו והכינה הקמח וגם שער הדברים אשר אמרתי לה ליתן לי וחירתי בי שלא ליתן אלא כסאפס ביוקר מאחר שאז היה לי מעות מה שנטלתי חלק מן מעות היסודי הכ"ל ועוד לי ליתן בעד מעות בזל. כל הכ"ל הגיד הא"י שטופאלאק הכ"ל לפי האדון קריין קאמיסר :

וארר זה ליום האדון להביא השני ח"י האחרים הכ"ל ושאל אותם מקודם בדברים רכים שיגידו האמת ולא רצו להודות אף דבור אחד רק שאומרים לא ידענו מאומה מן איש היסודי הלזה וזה האדון להא"י הראשון דק

שיגיד להם פא"פ והגיד גם כן ככתחלה כה"ל ועדיין לא שבו מקשיותם וזהו להכותם וכוזו מכה רבה לכל אחד יוחר ממאה מכות ובין כל מכה ומכה שאל מאתם שיגידו האמת להלל מן מכה הזו ולא רצו רק כאלה הדברים להם המכות אז אמרו את הא"י שטופאלאק מגיד כן יהי כן. והתחיל האדון לשאל מאתם אם אתם אמרו יחי' כן ספרו נא לי המעשה. וחזרו ואמרו לא ידענו מזה המעשה כלל רק אם הוא אומר יחי' כן. וקץ ביום שני גם כן איה להטותם ולא רצו להודות כלל :

אחר זה איה המושל אל הא"י הראשון אשר הגיד שילך עם יסודים מקטלתינו למקום אשר אמר שקברו שם להביא אותו אל תוך העיר וילך עם היסודים למקום אשר אמר ומלאו אותו שם ממש בנאותו מקום אשר אמר בני שום שינוי מקום כלל ומלאו אותו רק עלמות יבישה בני שום כסוי בשר כלל עליהם רק כל האברים מלאו בלא שום בשר ומלאו גם כן השניוול שם הכל כאשר אמר הא"י כן מלאו אותו ובידאו אותו אל העיר וכאשר הביאוהו שלח האדון הכ"ל אחר שני הא"י הכ"ל אשר לא רצו להגיד וקרא ראשונה לפניו את הא"י קירקא והתחיל לדבר עמו בדברים רכים שיגיד ולא רצה להגיד וזהו שיעול הראש בדיו ובאשר נטלו נאח ואל האדון מאח משל מי הראש הלזה ואמר של היסודי הכ"ל ואמר האדון מי סרוג ואמר כמדומה לי שהא"י הראשון הוא סרוג בנאיה אומנותא אשר אמר וזה האדון לכובילו מפל פמו. וקרא להא"י פיינבאק ואמר לו גם כן שיגיד והתחיל אז הא"י הכ"ל להגיד רואה אני שאין עוד מקום להסתיר הדבר הגיע העת שיגולה הדבר וסיפר אז המעשה כך היה שסמנן לערב ביום ח' הלך לקנות טועין אלל השענקיר ובהליכתו בא עליהם כאשר עמדו על נפש היסודי הלז והוא מונה לארץ לפתוח ראו הא"י הכ"ל את הא"י פיינבאק החחילו לפתוח אותו. כל זה הגיד הא"י פיינבאק בלא שום הטלת פחד עליו. וכאשר שמע זה האדון שלח שניה אחר הא"י קירקא הכ"ל וזהו לשני הא"י הכ"ל שיגידו לפניו כל המעשה והגידו פא"פ וכשמע הא"י קירקא כל הכ"ל התחיל גם הוא לומר שוב רואה אני שאין מקום לי להלל ויעבור עלי מה שה' כבר ה' וה' אינה לידיו אנו השלשה הא"י הכ"ל היינו בנאותו מעשה והמתנו אותו ואני נטלתי את הכיס עם המעות אשר ה' עליו והלכתי לביתי להקדעטשמי וכשני ח"י השארים הלכו וקברו אותו במקום אשר נמלא :

אחר זה ביום המחרת אחר הודאה זו שלח הא"י קירקא אחר מו"ה דוד הכ"ל והתחיל לבקש לו בזה הלשון אני לא נעלתי מן מעות כרצחה הכ"ל רק שמרע ועשרים אריות ועכשיו שמעתי שזה האדון ליתן כל אשר לי ויגיע יותר מסך מאה וחמשים אריות לכן בבקשתי שתלך אל האדון קריין קאמיסר לבקש מלפניו שישיא לנפשות ביתי רק פרס אחת חולבות ויהום מעט על נפשות ביתי אם ארכי מאותה סם מה חטאו. כל זה הגיד ובקש מן מוסר"ר דוד הכ"ל מעלמו :

אחר זה בנאותו יום הכ"ל איה האדון עוד להביאם לפניו ושאל עוד מאתם שיספרו כל אחד המעשה ואמר האדון להם אז בזה הלשון עתה הכריעה בידכם כעת תגידו אז לא תגידו אין איש מכה אתכם עוד כמלא ומקדם דק

לך אשאל אתכם ותאל אותם והגידו כלם זה שלא בפני זה אך שסם שלשה סרוגו ושמים מהם קברוהו הכל ככתחלה :

אחר זה הלכה האשה העגונה הכ"ל לחוך בית המאסר אשר הא"י שטופאלאק אסור שם וכאשר בזה היה התחילה לדבר עמו מקודם. התחיל לומר להאשה שפכנו דמי בעלך אך כמעט מאד נהייתי על זה שילא לאור כי מאד ה' לי כבד הדבר על לבי וכמה פעמים בא אלי בחלומי ובקש ממני שאיני אוחז לביתו :

כל הכ"ל הגידו ס"ה סגיד מוסר"ר דוד במו"ה יתקן סלוי הכ"ל והאשה חשה בסרוג הכ"ל והא"י אלו הם יודעים אותו מכבר וגם אשתו וגם בכל פעם כששאל האדון מאתם אמרו בפירות ליבל מק"ק קייטיבע. כל זה הגיד מו"ה דוד הכ"ל. ולרא' באלו ע"ה"ח ביום ב' כ"ו אייר תקי"א פס ק"ק וחיילא :

נאם נתן בסרבי המנוח מ"ו **מרדכי** זללס"ה מפס ק"ק הכ"ל.

נאם צבי במוסר"ר **יקהיא** סג"ל ז"ל.

נאם הפיר יוסה צבי במוסר"ר **אברהם** עיבר מק"ק קאסיב.

לכבוד אדמו"ר ע"ר נ"י ע"ה פ"ה כבוד הרב הגאון טופת הדור . . .

הנני שולח לכבוד מעלתו העתק מג"ע בעיגואל דאיהתא אחת מפס ק"ק י"ו אשר הלך בעלה לכפרים שבכרים אשר לא עבר בהם זולת אחי ק"ק י"ו כמה אנשים. אשר ים להם מו"מ עם ח"י ומלך אחר אף לשם עובר ושב והאיש הלז המנוח סרבי ליבל מפס הלך שמה חמיד למו"מ ודרכו להקטעב שלשה או ארבעה וחמשה שבועות ובתחלת חורף שנת תק"ל נסע שמה עם שותפים שנים ושלושה למו"מ ויהי כאשר פירש מהם שמה בכפרים כדרכם שמה שמחפשו כ"ל למקום שידו נענת אלל ח"י שסם דרים משפירים ומרוחקים זה מזה וביום השלישי שפירש מהם ולא בא ויתמכו האנשים והתחילו לחקור ולחפש בכפר ושלחו לעיר וידעו תיקף שסרוג בנאותו המוכיחות שה' לו לבא וליסע לביתם כדרכם על ידיו וגם אף לו נשם דרך ליתן בכרים ושום הירסור שילך משם למקום אחר וידעו בנאותו שסרוג והתחילו לחקור אלל איה ח"י לן ואחר החקירה ה' אומדנא על ח"י ואחר כך נמלא סוס שלו תועה בדרכי כי ה' מתיראין להחזיקו קן יכירו שמה יסודים והבריחו הסוס לשדה והיה תועה בדרכי והוחזר לאשתו :

בתוך משך הזמן כמה פעמים ה' אשת הר"ר ליבל הכ"ל הסכינה עלמה ג"כ ליסע שמה בכרים לחקור שמה וכשמע האשה הכ"ל הקול על ח"י הכ"ל הלכה אל האדון דכפר אשר נאבד שמה בעלה הוא כפר על בוקווינא ויש שמה קאמיסר וואליק ותפס הא"י וכיסה סרוג והוליאם לחפשי ועתה נחברר סרוג באר היטיב ושמעט מג"ע שנמלא שמה בקבר חתי' בגדיו בלוי' כאשר הגידו הא"י שנקבר בגדיו רק שבלו ואין יוכר מזה זולת המגולן שסם שלמים אך אף כהם סימן. ועתה בקשתי ממעלתו ויעין בהאי מילתא ויכתוב לי דעמו

וגם איני ח"י ח"י ואחפש עד מקום שדיי נענת ויהי בזה שלום. כ"ד אר"י ד"ה בלב ונפש חפלה .

סך מנחם מענדרי אב"ד פס ק"ק קיעב בעזה"י

אל פאר המעלות ראש גולה לו עשר ידות בחכמה ובדעת ס"ה אכו' ידוד נפשי וידוד ס' סרוג האדון האמתי מופת סדור ל' י"ה פ"ה כש"ס מוסר"ר משולם ל' אב"ד ר"מ דק"ק פייסמנין וגליל סטאניסלאב.

ע"ד עיגואל דאיהתא אשר כבר שלחתי למ"כ פא"מ ג"ע מב"ד דק"ק וחיילא ונחסרו שמה כמה דברים האנרכים לשאלה זו כאשר נחודע לי אחר החקירה ואבאר לקמן :

והנה היתר של אשה זאת תלי' באשלי רברבי הראשון הוא תשובת מסר"ק וסובא ב"י בקיאר ובמסר"ס מלובלין כהב באריות ח"ל ל"ל ע"ד ש"מ סדור מוכיח שאין מתכוון לא להסיר ולא להעיד מקרי מסי' ל"ט ור"י איהתא דע"כ ל"פ בגמרא אלא במסכתין להעיד וכו' אבל היכי דפשיטא דלוינו מחכוין להעיד כי הכא דלך סרדי דאס ח' יכול לכפור ולהשמט ולומר שלא סרוג שתי' עושה. ופשיטא הוא שאם לא ה' אמת שסרוג לא ה' אומר שסרוג כדי לחייב ראשו למלכות ומדאדא בכך ודאי קושטא קאמר ואין לך מסל"ח גדול מזה דהא ליכא לספוקי במחכוין לא להסיר ולא להעיד ר"ל (שדוקא) דבמחכוין להעיד כיון שרצו להעיד אמרינן שהוא משקר כי פיהם דיבר וכו' כדאיתא בתשב"ץ ובמל"ח שאין רצונו לשום דבר ואין שום אמתלא לומר שהוא משקר אמרינן דקושטא קאמר כדאי' בנגמ"י וסובא ב"ש כמה פעמים דאין מנבלין המסל"ח בדוב אמתלא וחשש אם לא בכוף מוכה כהיה דאספסתא וערכאות כדאי' (ביבמות ק"א ע"ב) ובאודא סרוג אף שהוא מתכוין ולכן משקר כיון שהוא מתחייב בראשו לפי שזופט ואף שסרדי"ק סובר דכותי סרוגל מטותי חייטיק דילמא מתכוין להעיד כמו בנשאלא סרוגל מכותי אכל בנאותא לא חייטיק כלל ובהשנות הראל"ח סובא בק"ע כהב דסרוגל מוסר"ק הוא תמוס ולא נמלאח לזולתו לא הבימותי חמיסו כי דברי מוסר"ק לע"ד נטוים וברורין הלל לפי"ד סר"ס בניטין בשמענתא דערבאות כהבו דמדאורייתא ח"י כשר לכל עדות זולת גולנים וסקריים וכן בתשב"ץ כסם גליין תוספת שפסולין מחמת פיהם דבר שוא וכן עובת ברש"י בגטין דערבאות סר"ל פסולין לגט משום וכבד וכן שאין בכלל כתיבה ע"י כספר פ"י שכתב דרש"י ס"ל דמדאורייתא כשרים אף לגטין זולת מעטס וכבד. ואלל לפי"ד אמאי לא הוכר בגמרא שיהיו ערכאות כשרים לעדות אשה שמת בעלה גם אם פסולין מדאורייתא לכל עדות ללא כרש"י מ"מ הא בעדות אשה כשרים כל הפסולין זולת ח"י משום שקרנות וערכאות לא מרעי לנפשי י"ל דלא אמרי' בערכאות דלא מרעי נפשי' אלא בדברים כעששים וגמרים בוועד שלהם ועל מי שגדון בוועד שלהם אינם מטיים דאי' בגמ' וש"ע ומה שמעיד שראה שמת לא שייך לומר לא מרעי נפשי' והנה אף שרבים חולקים על סר"ל ורש"י וסוברים דאי' פסולין מדאורייתא אף דלא משקרים זולת בשטרות הסרדי חכמים ערכאות מ"מ כאן בעדות אשה שמת בעלה בזדאי עעם דאי' פסולין משום פיהם דבר וכו' כלל והיה דמוכח דלא משקר יפה כהב מוסר"ק דמתכוין עליו' הלל גמרא ערובה בגטין נבי עד אחד דלוינו (נאמן) לאיסור בשאיו בידו ואמרו שמה גבי ס"ה ה' דאמר ס"ה שכתבתי גולין שלם

סימן כח

[בהלכות פסח]

בשאלה לפנינו מאיש אחד זה חוקן השאלה בשמיני לשון קלה. היות שקודם נסיעתו מדינתו. פשה עליה למטר חמלו. דייקו י"ג ומאלץ וסמך עליו שיעשה כחיקון. וכן הו' שמכר שלוחו החמץ לא"י במטלטלי חבז וקרקעו ובמסירת המפתח. אך שנעשה מן המוסקפין וגורעין שהתנה עם הא"י בזה הלשון שאם לא יהי' לו מעות חיקף אחר הפסח. יהא המקה בטל למפרע לגמרי. ותיכף בחזרה המטלה לביטול שלח אחר השליח כ"ל ושאל אותו איך נהג עם החמץ ה"ל וענה אותו בדברים האלה שהתנה עם הא"י הקונה והסתמרו שערות בשרו. ומיד שלח אחר הא"י ומכר לו מכירה גמורה בביטול סגלי כחזר. אך שהי' אחר זמן איסורו. בכן גאלי לבקש שיתיר ר"מ דעתו בזה ואיך תתקב. עד כאן לשון השואל:

תשובה דיש כאן להסיר מכתם וכמה לדדים. חדא. דהנה הרמב"ם פסק בהלכות אישות פ"ו ס"ג ומצינו ש"ע א"ע לפסק הלכה בסיון קמ"ג סעיף ה' ובסיון ל"ח סעיף ל"ח וזה לשונו. המקדש על הנאי וחד אחר כמה ימים וביטול הנאי אע"פ שביטלו בינו לבינו שלח בפני עדים בטל הנאי והרי היא מקודשת ומגורשת. היולא לנו מזה דיכול לבטל הנאי אף לאחר כמה ימים ומקודשת ומגורשת למפרע. ו"ל דביטול הנאי עכשיו הו' כאלו לא הו' הנאי כלל מקודם. א"כ ה"ל חיקף שאל לאחר זמן איסורו וביטול הנאי וחקיים הסכירה למפרע כמו שם בנ"ט. ואל"ל דהאיך יכול לבטל הנאי עכשיו הו' כאלו לא הו' הנאי כלל מקודם. ה"ל הקידושין או הגירושין חלין למפרע. אלא ודאי ל"ל דביטול הנאי עכשיו הו' כאלו לא הו' הנאי כלל מקודם. ה"ל כאלו בנידון דידן הו' כאלו לא הו' הנאי בשעת מכירה ובחמת המכירה ה"ל בשעת יסור וע"ש ב"ב (ב) וגם כאלו בנ"ד בודאי שלח לטורי קא מוכין השליח (ג) והארכתי בזה במקום אחר:

ועוד יש להחיר עפ"י מה שכתב הראב"ד הביאו שרשב"א בקידושין דף כ"ג ע"ב גבי אם נתן אחד מהנה לעצמו והתנה ונמו ע"מ שאין לרבו רשות בו דסבר ר"מ כי אמר ליה קני עבד וקני רבי' ובי אמר לי' ע"מ לא כלום קאמר לי'. והקשה הראב"ד דאמאי קשה רבו: הרי הנותן כפל לתנאו שאם יקנה רבו שלח תהא מהנתו מתנה כלל. ולמה לא תהא מהנתו בטלה. והירץ הראב"ד משום דיד עבד כיד רבו לזכות לאדון אמריקן ולא לחוב לאדון. והלך ס"ל לר"מ דכיון דאמר לי' קני קניה עבד וקני רבי' ומשנתנו לעבד כאלו נתנו לרבו ממש. ומה שהתנה עם העבד הו' כאלו התנה עם אחר. וא"כ ה"ל בנידון דידן לענין מכירת חמץ הו' שליח והו' כאלו הוא עצמו מכר להכרי ששלומו של אדם כמותו אבל לענין התנאי לא הו' שליחו. והו' כאלו התנה אחר ונתקיים המכר בלא תנאי. ואפילו אם הא"י הו' מהנה התנאי. לא הו' תנאי כלל כיון שלח התנה עם סב"ע"ד עצמו. ואפ"י לרבן דפליגי עלי' דר"מ שם מודים. לכן סברא שכתב הראב"ד אליבא דר"מ. אך פעמייהו דרבנן (ד) דמעיקרא קנה עבד אלא דלכי זכה עבד. וזה האדון מכר זכיות העבד

הגה"ה

(ב) בסיון ל"ח ס"ק ר"ח שכתב דלכך מהני אם ביטול שלח בפני עדים דחלין קידושין הראשונים וסם היו בפני עדים ע"ש (ג) ע"ש בסיון קמ"ג (ד) כתב הראב"ד שם (ה) בפרק ג' ב"ב (ו) ב"ב י"ד סיון קמ"ד (ז) פ"א ס"ה מ"ה מפירה הלכה י"ב (ח) נפ"ז מה"א ס"כ (ט) תלמידי הרשב"א שפירשו געטעס תנאי

עיון

והלך כשהתנה עם העבד ס"ל כשאר תנאין דעלמא דמהנה עם מקבל מהנה בעלמו ע"ש: **ולפ"ז** יש לדחות הרא"י שכתב הרא"ש (ס) גבי נתן מהנה ע"מ להחיר שרין המקבל מהנה כשמתחיל לעתן להקנות בקנין גמור ומציא הרא"ש ראייה מש"ס דכוכה דאמריקן לא ליקרי איכס לולבא ליתוקא ביומא טבא קמא. דקנין קווי איח לים מקמי לים לי' והוכיחו מכאן דלרין לחזור ולהקנות ע"ש ולפי' הראב"ד לא מוכח מידי דהכי פירוש דלענין לזכות לעצמו קנין יש לו יד. והסקות לאחריים לא מלי קנין משום דכפניו כשלא בפניו דמי. ומ"ס אין מקבלין עדות על הקנין. וממלא לחוב לקנין הו' כשלא בפניו ומש"ס לא הו' תנאי כלל דהו' כאלו התנה: **ואין** להקשות מש"ס דב"מ דף ס"ז ע"א דאיתא שם הסיא איתתא דאמרה לי' להאי גברא זיל זבן לי ארעא כו' עד אמר ליה את ויולא אחי כו' וכתבו שם תלמידי הרשב"א באבא (ו) דכ"ס אם השליח שקק ולא א"ל את ויולא אחי דאמריקן לא מכר אלא ע"ד כן שהרי התנה ק' בפירוש ע"ש. ואמאי יומא ג"כ דלענין קניה הו' שליח והו' כמו בע"ד עצמו ולענין התנאי לא הו' שליח והו' כאלו התנה המוכר עם אחר:

ולפי' דעת הרמב"ם (ז) שכתב בעובדא דאם ויולא אחי ח"ל שהרי לא התנה דעתו של קרוב זה על דברי השליח מפני שלח השיבו תשובה ברורה. וממלא שלח גמר ולא הוקנה עי"ש וממלא דהמקה בטל לגמרי ולא הו' קנין כלום. וא"כ הו' כמו חזרה ואחי שפיר דבודאי יכול לחזור ח"ל אפילו שלח בפני בע"ד. בשלמא תנאי אין יכול להחנות שלח בפני בע"ד. כיון דרואה שיתקיים המעשה רק שהתנה תנאי. וכמו דבעין בתנאי ד' דברים כיון שלח חזר מהמעשה לגמרי בחוק כ"ד. רק שהתנה תנאי משום הכי בעין שיהא בו ד' דברים ה"ל גבי תנאי לרין שיתנה עם בע"ד עצמו. אבל אם חזר לגמרי מהמעשה יטל לחזור בחוק כ"ד אפילו שלח בפני בע"ד וכשתייט מכאן דעת הרמב"ם:

ואין להקשות מהרמב"ם לפסק (ס) אם עשה שליח לקדש והלך השליח וקידש על תנאי הרי זה בטל ואינה מקודשת. ואמאי לא יומא דלא הו' תנאי כלל. ו"ל משום דהו' כאלו אמר השליח שאיני רואה להיות שליח כי אם על תנאי זה. משא"כ בעובדא דמולא דשם שחן השליח רק המוכר התנה משום הכי יש לומר כדעת הרמב"ם דהו' חזרה דאלו הו' תנאי לא הו' מהני וכסברת הראב"ד: **ובנ"ד** אע"פ דהשליח התנה ע"מ כיון דכוונתו הו' לעונת המטלה שבהשליח סבור שהתנאי הוא עונת המטלה ובחמת חוב הוא לו. לא שייך לומר שלח תהרה השליח כי אם בתנאי זה. ודמיא להא דאיתא בניטין דף ס"ג התקבל לי גיטוי ואשהך אמרה הבא לי גיטוי כו' דמשמע שם אעפ"י שאמר השליח שרואה להיות שליח להולכה. לא אמריקן שלח תהרה ליהוה שליח לקבלה א"כ ה"ל בנידון דידן בודאי נהכוון לעונתו:

ולאותן הפוסקים החולקים על הרשב"ם בעובדא דאם ויולא (ט) ז"ל דמשום הכי הו' התנאי קיים בעובדא דמולא. דהא בחמת אפילו השליח שעשה המקבל מהנה אם הנותן אינו רואה שיהא שליח לזכות רק אחר שיכא ליד המקבל. לא מלי השליח לזכות מקודם בשבילו. וא"כ מש"ס מהני התנאי בעובדא דמולא דהו' כאלו התנה עם

לסמוך עליו להחיר הדבר. שאלה ותשובה של כבוד תורתו שלחתי לק"ק טייסמטן ביום ה' פ' קדושים: **ועוד** יש טעם להחיר כפי הנראה מהשאל שטעם המכירה כחיקון ואח"כ עשה התנאי. וכלכס ברורה מש"ע אה"ע סיון ל"ח סעיף ב' שכל תנאי לרין להיות ד' דברים. ואחד מהם שיהא התנאי קודם למעשה. וכאן נראה שהי' התנאי אחר המעשה. אף דהרמב"ם סובר הקדים המעשה היינו שטעם מעשה קודם התנאי דוקא. עיין ב"ב ס"ק ל"ח ס"ק ב' דאין קים לן כהרא"ש ולא הו' התנאי כלום. ואין להקשות מסעיף ד' שם ב"ב ד"א דלא בני שיהי' בתנאי ד' דברים אלו. אלא במקום דאחי מייבאו חומרא. ע"ש (ב) דלא פסק כן כ"א. ואין לומר דכל זה לא הו' רק באיסור וקידושין וגירושין אבל בממון לא. וא"ל שיהי' תנאי קודם למעשה. עיין מ"מ סיון ר"ז מהב סמ"ע להדיא דלענין מקח וממכר בעינין כל סד' תנאים דילפיין מתנאי בני גד ובני ראובן בעינין תנאי קודם למעשה אף בממון. עוד נראה להחיר הא לא הבע עדיין מהא"י המעשה. ואפשר שהא"י יכול לקיים התנאי והו' ספק וספיקא דרבנן לקולא. דחמץ אחר הפסח הו' דרבנן. ואין לומר שאוחז האיש שמכר החמץ יודע בודאי שלח יכול הא"י לקיים התנאי. אזי התנאי ממילא בטל שאחד מן סד' דברים הוא שיהא התנאי דבר שאפשר לקיים והו' ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולא. כ"ד הכותב בחפון גדול ה"ק שמואל במו"ה שלמה זלמן סב"ל ז"ל:

סימן לא

שלוש להא' ח"י הרבני המופלא ומופלג חריף ושגן. כבוד שמו מהר"ר שמואל ל"י גי"ק סגייעני. ומה שכתב"ס כתב דשמי דברים אין ברשותו של אדם. ק' אמת שכתב מחורץ בכלל דברים שכתבתי כיון דבשעת מעשה הו' יסור. ואציא ראייה פשוטה (ט) דאי אמריקן עדין בחתומיו זכין לו ובעינין מעמי ליד' וכשמעתי ליד' לבסוף עדין בחתומיו זכין לו למפרע. ואם מכר בינו בינו זמן החתומים וזין זמן דמעמי ליד' אמריקן כי מעמי ליד' אח"כ זכה למפרע ולא הו' המכר שמכר לאחר למפרע מכר כלל אע"פ דהשתא אין צידו לעשות ולמכור דהא מכר מקודם לאיש אחר. וימא דעכשיו אע"ג דמעמי ליד' ימא דלא כיון מוכי כיון דמה שמעתי ליד' לרין להיות מדעת המוכר או הנותן (ב) וכשתא הו' הוא כליש אחר שנתן ואפילו בנו לאחר מיתה אין צידו ליתן בו (ס) ח"י כיון דע"י עשים דעכשיו נגמר המעשה דמקודם הו' כאלו מכרו לגמרי מעיקרא שהי' צידו אע"פ שאין עכשיו צידו. ויש כיוולא בזה בש"ע חו"מ ראו"מ ראו"מ לאין מספר עד שילאה לספור כי אין מספר:

ובי"ז על ראיותיו מהראב"ד דילמא לא תהרה הא"י לקנות כי אם על תנאי זה. זה אינו כיון דהו' עונת הלוקח. ולא התנה הלוקח תנאי זה אין הלוקח יכול לבטל בשביל זה המכירה כמבואר בחו"מ סיון ר"ז דהו' פעומי מילי בעלמא. וכבר דברנו בזה ופשוט הוא: **ובי"ח** להחיר מכת התנאי שלח הו' כחיקון כבר דיברנו מזה. אך שהרמב"ם פסק בפ"ו מהלכות אישות הלכה י"ז דבע"מ אין לרין ד' דברים כמ"ס שם. ומשום הכי דחיתי בזה דאין לרין סד' דברים:

ובי"ט מכת תנאי שאפשר לקיים בסופו בודאי לא שעתו

הגה"ה

(י) עיין בח"י סיון תמ"ח ס"ק ע"י (כ) סיון ל"ט (ל) ב"ב ס"ק וי"ז (מ) מב"מ י"ג ע"א (נ) עי"ש ב"ב גבי מלא גיטוי נשים וכו' שמה ננוך והשיב לא מעמי ליד' (ס) ע"ש ב"ב ס"ק וזו שינית רש"י והוס'.

